

Studijní a vědecká
knihovna
v Hradci Králové

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Obecní knihovna Studnice

Knihovny rostoucí do krásy

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Čtvrtletník

Náklad: 600 výtisků

Určeno knihovnám Královéhradeckého kraje

Vychází s finanční podporou
Královéhradeckého kraje

Šéfredaktor: Mgr. Petra Řoutilová

Redakční rada:

Mgr. Jana Benešová, Bc. Vladimíra Buchtová,
Miroslava Cvejnová, Ester Horáková,
Bc. Kateřina Hubertová, Mgr. Marta Lelková,
PhDr. Olga Pitašová, Bc. Eva Semrádová,
Mgr. Marta Pešková Staníková, Mgr. Eva Svobodová,
Markéta Tučková, Mgr. Vanda Vaníčková, PhD.

Korektury: PhDr. Božena Klabalová

Sazba, tisk: AD reklama, s. r. o., Trutnov

Vydává Studijní a vědecká knihovna
Hradecká 1250
500 03 Hradec Králové
tel. 494 946 200
e-mail: unas@svkhk.cz
<https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx>

Inzerci přijímá redakce.
Za původnost a obsahovou správnost ručí autor.
Nevyžádané příspěvky se nevracejí.

Toto číslo vyšlo 13. 6. 2024.

MK ČR E 14191
ISSN 0862-9366 (Print)
ISSN 2571-4597 (Online)

Copyright 2022 SVK HK
Všechna práva vyhrazena. Žádná část nesmí
být reprodukována, uchována v rešeršním
systému nebo šířena jakýmkoliv způsobem
bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

KONTAKTY

**Studijní a vědecká knihovna,
Hradecká 1250, 500 03 Hradec Králové**

Telefonní ústředna: 494 946 200

Ředitelství: 205

Public relations: 203

Oddělení služeb knihovnám: 224

Meziknihovní služba: 219

OBSAH ČÍSLA

Na slovíčko Knihovny rostoucí do krásy	3
Vize 28 Prostory a vybavení knihoven ve Strategii rozvoje knihoven KHK na léta 2024–2028	4
Oblast služeb knihoven knihovnám ve Strategii rozvoje knihoven KHK na léta 2024–2028	6
Šumné knihovny Knihovna roku Královéhradeckého kraje 2024	7
Obecní knihovna Butoves	8
Znovuotevření pobočky Městské knihovny Vamberk-Merklovice	10
Naše téma AI ve vzdělávání	11
Inovace v knihovnách: Školení AI jako cesta k budoucnosti	13
Prostory a vybavení knihoven Proměna studnické knihovny	14
Trocha odbornosti Standard pro dobrou knihovnu po novele	16
Zaujalo nás Jdou zbojníci do nebe?	18
Jídlo a pití pro dobré žití	19
Stalo se Setkání organizátorů VU3V (virtuální univerzity třetího věku)	20
Do černého podesáté	21
Online v pohodě	23
Role knihoven při propojování formálního a neformálního vzdělávání	24
Seznamte se! Kamishibai! Malé divadlo, se kterým se dají dělat velké věci	26
Neustále se učící metodik	28
Doporučujeme do vašich fondů Další metodická příručka S knížkou do života (Bookstart)	30
Šepot z lesa	32
Okénko Vítejte v Chicagu	33
Nováčkem v muzejní knihovně	35
Kdo je Do třetice všeho dobrého	36
Tipy a náměty Muzejní knihovníci před kamerou	39
Každá kniha má své místo. Slyšeli jste už o Restorio?	40

Obálka:

Knihovny rostoucí do krásy
Digitální knihovna SVK HK v režimu DNNT

Foto nad Do čísla přispěli:

X. workshop metodiků v Havlíčkově Brodě

Fotografie použité v tomto čísle jsou z archivů jednotlivých
knihoven nebo z jejich webových stránek.

Knihovny rostoucí do krásy

Petra Řoutilová

Milé kolegyně, milí kolegové,

právě držíte v rukou letní zpravodaj a věříme, že s ním i spoustu zajímavých témat. A jaká témata to jsou? Tak začněme například rozvojem knihovnictví v našem kraji, kterému se věnujeme v rubrice **Vize 28**. Ta se tentokrát zaměřuje na prostory a vybavení knihoven a služby knihoven knihovnám. Pokud vás tato témata zajímají hlouběji, podívejte se přímo do Strategie rozvoje knihovnictví na léta 2024–2028, kterou jsme vydali společně s letošním prvním číslem zpravodaje.

Inspirativní je jistě i rubrika **Šumné knihovny**, kde je řeč o vyhlášení dalšího ročníku soutěže Knihovna roku Královéhradeckého kraje. Královéhradecký kraj od letošního roku navýšil celkové finanční odměny pro vítěze o 10 000 Kč, za což mu patří obrovské poděkování!

V poslední době ve statistikách vidíme neustálý úbytek knihoven, především těch obecních. O to víc nás těší, když někde nějaká knihovna naopak vznikne, tak jako se stalo v obci Butoves na Jičínsku. Jak se nová knihovna v obci zabydlela, si můžete přečíst v článku Obecní knihovna Butoves.

A krásné je, když vidíme, že knihovny nezahálají a starají se i o svůj vzhled tak jako pobočka Městské knihovny Vamberk-Merklovice, kde díky rekonstrukci vznikly nové světlé prostory, zařízené v moderním stylu. V další knihovně, ve Studnici, využili k rekonstrukci finanční podporu Královéhradeckého kraje v rámci Programu obnovy venkova – Modernizace prostorového vybavení knihoven. A také se povedlo! Vznikla krásná knihovna – viz obálka našeho zpravodaje. O pro-

měně studnické knihovny se dočtete v rubrice **Prostory a vybavení knihoven**.

Jak má dobrá knihovna vypadat, nám říká Standard pro dobrou knihovnu, a i ten se neustále vyvíjí. V rubrice **Trocha odbornosti** naleznete článek PhDr. Marie Šedé o novele tohoto standardu. V přípravě je tištěná verze již 5. přepracovaného vydání.

Blíží se léto, a proto je namísto pozvánka na novou interaktivní únikovou hru, která byla vytvořena ve spolupráci s českými a slovenskými knihovnami pod vedením informačního střediska Europe Direct Hradec Králové, které sídlí v Knihovně města Hradce Králové. A Knihovna města Hradce Králové zve i na městskou hru s názvem Kde se dobře jí a pije, tam se dobře žije.

Jaro bylo letos krásné, a tak se nám i dobře jezdilo pro konferencích, workshopech a seminářích. V rubrice **Stalo se** společně s autory článků navštívíte setkání organizátorů virtuální univerzity 3 věku, konferenci Do černoého nebo Digitální dobu a její dopady na duševní zdraví dětí, konferenci zaměřenou na roli knihoven při propojování formálního a neformálního vzdělávání, konferenci Kamishibai či X. workshop pro metodiky v Havlíčkově Brodě. Všude nám bylo dobře, odevšad jsme si odvezli spoustu podnětů a inspirace.

A co doporučujeme pro letní čtení do vašich fondů? Opět trochu vzdělávání. Vyšla totiž nová metodická příručka S knížkou do života. Celkově už šestá! Jedná se o praktické scénáře podle knižních příběhů.

Další, co doporučujeme, je mysteriózní thriller Šepot z lesa od autorky Kateřiny Surmanové. Příběh je zasazen do našeho kraje, konkrétně

do podhůří Orlických hor.

V rubrice **Okénko** budete cestovat, a to dost daleko. S Vandou Vaníčkovou se podíváte do chicagské knihovny. Kromě cestování mezi kontinenty budete cestovat i mezi knihovnami. V knihovně Muzea východních Čech mají novou kolegyni, která předtím pracovala ve vědecké knihovně a nyní srovnává práci v obou institucích.

Rubrika **Kdo je** přináší rozhovor se čtveřicí dam oceněných titulem Knihovnice roku 2023 z okresu Hradec Králové. Vanda Vaníčková kladla originální otázky Kateřině Hubertové, Markétě Dubnové, Evě Semrádové a Blance Seidlové.

Zpravodaj zakončuje rubrika **Tipy a náměty**, kde se podíváte, jak se v Knihovně Muzea východních Čech natáčela reportáž do Zpráviček pro ČT Děčko.

Na úplný závěr druhý největší online antikvariát v ČR nabízí své služby v článku Každá kniha má své místo. Slyšeli jste už o Restorio?

My v redakci zpravodaje U nás už každopádně slyšíme léto a těšíme se, až vám na podzim přineseme další články o zajímavostech z oboru, krásných knihovnách a spoustě knihovnických akcí, navštívených během léta.

Prostory a vybavení knihoven ve Strategii rozvoje knihoven KHK na léta 2024–2028

Eva Semrádová

Máme ještě knihovny, ve kterých se naposled malovalo před dvaceti lety nebo jejich počítače už dvojnásobně překročily dobu životnosti? Pro fungování dobré knihovny jsou prostory a vybavení limitujícím faktorem. Knihoven, ve kterých za posledních dvacet let neproběhla rekonstrukce ani žádná modernizace interiéru, nebo alespoň obnova nábytku, je stále hodně.

V roce 2024 můžeme konstatovat: V současné době má v Královéhradeckém kraji přibližně 70 % knihoven prostory menší, než je minimum stanovené celostátním standardem, a polovina knihoven v malých obcích otevírá pro veřejnost místnost menší než 30 m². Jen třetina knihoven má bezbariérový přístup a také obecních knihoven, o kterých se nic nedozvíte na webu, je stále hodně. Modernizace knihovnických prostor a obnova technického vybavení postupuje, ale pomalu, a přitom požadavky uživatelů stoupají.

V roce 2028 bychom chtěli konstatovat:

Knihovníci si uvědomují, že nemohou jen pasivně přijímat současný stav. Pokud vybavení knihovny neumožňuje rozvoj služeb, stávají se iniciátory změn a umějí formulovat, jak má „dobré vybavení“ jejich knihovny vypadat. A zřizovatelé knihoven si uvědomují povinnost podporovat kvalitní modernizace knihoven, aktivně hledají finanční zdroje k jejich včasné realizaci. Výsledkem je, že stále větší počet knihoven má k dispozici příjemné, bezbariérové a účelně vybavené prostory. Využívá se potenciál venkovních prostor patřících ke knihovně, v malých obcích se budují bezpečné a bezbariérové multifunkční prostory. Knihovny tak mohou reagovat na různorodé potřeby uživatelů, podporovat komunitní život a regionální identitu. Knihovny jsou vhodným prostorem pro neformální celoživotní vzdělávání, jsou partnerem školských zařízení a jejich vybavení umožňuje různé inovativní metody výuky. Knihovny zůstaly místem kvalitního připojení k internetu a přes svoje virtuální prostory nabízejí přístup k centralizovaným službám.

U knihoven všech velikostí se předpokládá, že jejich vedoucí a zřizovatelé mají promyšlené strategie, jak knihovny spravovat, financovat a také zvyšovat povědomí veřejnosti o jejich poslání a službách. Ve Strategii rozvoje knihoven Královéhradeckého kraje na léta 2024–2028 jsou doporučené cesty k naplnění vize 2028:

Dobré vybavení knihovny

Dodržovat při modernizačních zásady „dobrého“ vybavení knihovny. V zadání k architektonickým studiím zohledňovat zásady bezbariérovosti, flexibility, udržitelnosti, energetické úspornosti. Zvyšovat kvalitu a estetickou úroveň knihovnických prostor využíváním služeb odborníků (architektů, designerů), a to i u malých knihoven. Zajistit při přípravách projektů účast knihovníka, případně

metodika. Při řešení prostorového a technického vybavení využívat metodickou pomoc krajské a pověřených knihoven a služby Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven MZK Brno.

Strategické plány

Doplnit základní dokumenty všech knihoven o strategické plány rozvoje včetně řešení prostor a vybavení a následně usilovat o zařazení modernizačních knihoven mezi priority měst a obcí. Zvýšit kompetence knihovníků v oblastech: optimální vybavení knihoven, architektonické zásady pro vybavení knihoven, zpracovávání strategických plánů, a to cestou profesního vzdělávání a publikováním odborných informací na webech pro knihovníky.

Financování

Zvyšovat objem investic do knihoven a k tomu vyhledávat vhodné dotační programy, sdružovat finanční prostředky, v malých obcích více využívat sdílení prostor. Investiční zanedbanost je největší právě u knihoven v malých obcích, proto je žádoucí podporovat každoročně rekonstrukce a vybavení knihoven v malých obcích i formou dotací z rozpočtu Královéhradeckého kraje.

Na konci období 2024–2028 by měly knihovny poskytující regionální služby zorganizovat průzkum v terénu, který by zhodnotil posun ve vybavenosti knihoven. Zároveň to bude přležitost pro metodiky k aktuální osvětě o dobrém vybavení knihoven. V závěrech průzkumu bude přehled knihoven, které prošly ve sledovaném období rekonstrukcí nebo celkovou modernizací interiérů. Závěry budou obsahovat výčet nejčastějších překážek, které modernizacím brání, a náměty pro další období.

Kontakt na autorku: eva.semradova@svkhk.cz

Oblast služeb knihoven knihovnám ve Strategii rozvoje knihoven KHK na léta 2024–2028

Helena Vejvarová

Realizace regionálních funkcí, tedy pomoc větších knihoven menším, je klíčová pro efektivní poskytování knihovnických služeb a udržení existujících vesnických knihoven. Bez podpory ze strany větších knihoven by tyto menší knihovny stagnovaly, i když mají občané zájem o knihovnické služby. Je nezbytné posilovat, modernizovat a finančně podporovat tuto regionální funkci.

Dlouhodobé zkušenosti s výměnnými fondy jsou klíčové a velmi využívané. Nové služby, jako půjčování deskových her, elektronických ALBI tužek a interaktivních knih, mluvené knihy a tematické kuffky, rozšiřují nabídku výměnných fondů. Strategickým cílem je aktualizace nabídky výměnných fondů podle potřeb knihoven.

Požadavky na knihovny rostou a zahrnují širokou škálu specializací, včetně digitálního zpracování informačních zdrojů a komunitních aktivit. Strategickým cílem je zajistit dostatečné vzdělání pro všechny knihovníky.

Knihovny jsou součástí kulturního a společenského života obce, nikoli pouze půjčovnami knih. Strategickým cílem je posílit komunikaci a podporu knihoven.

Proto se v příštích letech zaměříme na:

- rozšíření nabídky výměnných fondů o knihovny věcí, semínkovny, hry, Albi knížky...,
- pravidelnou aktualizaci výměnných fondů,
- podporu vytváření a cirkulace mimořádných výměnných souborů podle potřeb knihoven,
- motivaci knihovníků ke splnění vzdělávacích požadavků, organizování workshopů s výměnou zkušeností,
- podporu neformálního vzdělávání pro neprofesionální knihovníky,
- využití online vzdělávání,
- školení v oblasti komunikace s lidmi s hendikepem,
- realizaci kurzů z dotačního programu VISK 2,
- zapojení knihoven do celostátních kampaní na podporu čtenářství,
- podporu a pomoc malým knihovnám,
- přípravu nové definice pro knihovny,
- zlepšení komunikace se zřizovateli,
- budování aktuálního oddílu pro knihovníky na webových stránkách knihoven.

Kontakt na autorku: vejvarova@knihovna.jicin.cz,
<https://knihovna.jicin.cz/>

Knihovna roku Královéhradeckého kraje 2024

Petra Routilová

V pátek 15. března 2024 byl vyhlášen 3. ročník soutěže Knihovna roku Královéhradeckého kraje. Jedná se o soutěž pro knihovny v malých obcích do 7,5 tisíce obyvatel a navazuje na pravidla celostátní soutěže Knihovna roku a Vesnice roku. Cenu uděluje Rada Královéhradeckého kraje a organizuje ji Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové ve spolupráci se SKIP 08 Východní Čechy.

Cílem soutěže je ocenit kvalitní práci knihovnic a knihovníků, jejich péči o knihovnu, fond a komunitu prostřednictvím vzdělávání, besed, tvůrčích a kulturních aktivit. Kromě ocenění má soutěž také za cíl zviditelnit knihovny v očích jejich zřizovatelů (starostů). Vítězné knihovny pak slouží jako příklady dobré praxe.

Soutěžit může maximálně 6 knihoven kraje. 5 knihoven nominují jejich pověřené knihovny a 6. je knihovna vzešlá ze soutěže Vesnice roku. Za každý okres může tedy soutěžit vždy pouze jedna knihovna plus knihovna z Vesnice roku.

Vítězná knihovna je automaticky nominována do celostátní soutěže Knihovna roku a účastní se slavnostního vyhlášení v Zrcadlové kapli Klemen-

tiny. Kromě toho vyhrává 50 000 Kč, které jí budou předány na slavnostním večeru ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové 16. října 2024. Knihovna, která se umístí na 2. místě, získává 20 000 Kč a za 3. místo si knihovna odnese 10 000 Kč. Oproti minulým ročníkům je celková finanční odměna o 10 000 Kč vyšší, za což Královéhradeckému kraji děkujeme.

V loňském roce si titul Knihovna roku Královéhradeckého kraje odnesla Místní knihovna Holovousy. Která to bude letos? Nominovány jsou: Lidová knihovna Úlibice (okres Jičín), Městská knihovna Špindlerův Mlýn (okres Trutnov), Místní knihovna v Čemilově (okres Hradec Králové), Místní knihovna Chvalkovice (okres Náchod), Obecní knihovna Kvasiny (okres Rychnov). V době uzávěrky tohoto čísla ještě neproběhla soutěž Vesnice roku, z toho důvodu šestou soutěžící knihovnu zatím neznáme.

S jednotlivými nominovanými knihovnami se budete moci seznámit pomocí medailonků v dalších číslech našeho zpravodaje.

Všem soutěžícím knihovnám držíme palce!

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhhk.cz

Obecní knihovna Butoves

Jitka Švihová

Obec Butoves se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Jičín, 7 km jihovýchodně od Jičína v nadmořské výšce 260 m n. m. Obklopena je lesy, loukami a poli. V obci žije cca 280 obyvatel.

Je zde vlakové i autobusové spojení, obchod, hospůdka se sálem, požární nádrž, která slouží v létě ke koupání, nové workoutové hřiště, kde najde sportovní vyžití každý. Obec má také několik spolků; ty pro své občany pořádají kulturní či sportovní akce.

Aktivní je klub seniorů, který dělá akce každých čtrnáct dní pro místní i ty z daleka. Tělovýchovná jednota Butoves zařizuje sportovní akce včetně pravidelných tréninků ve stolním tenise a také každoroční, v širokém okolí známý, běžecký závod Butovský kros. Sbor dobrovolných hasičů Butoves zajišťuje velkou pomoc v obci a účastní se okrskových hasičských soutěží. Všechny naše spolky podporuje zastupitelstvo obce.

Když jsem se již druhé volební období stala zastupitelkou a členkou kulturního výboru v naší krásné Butovsi, rozhodla jsem se zabývat se myšlenkou, jak více rozšířit tuto oblast. Mým plánem bylo zřízení obecní knihovny a k ní navázaná zájmová činnost. Zjistila jsem, že knihovna v naší obci kdysi již byla, a několik pamětníků mi informaci potvrdilo. Pro naše spoluobčany jsem nejprve uspořádala anketu, zda knihovnu zřídít. Odpověď byla jasné ano. Ze strany zastupitelů a pana starosty jsem byla podpořena také.

Dala jsem se do práce a začala sbírat informace. Mým úkolem bylo vymyslet prostor k tomu určený, zařídit ho a opravdu velkou neznámou

pro mě tehdy bylo obstarání knižního fondu. Měla jsem proto obrovskou radost, když se nám podařilo navázat spolupráci s Knihovnou Václava Čtvrťka v Jičíně, která nám velice pomohla. Díky ní se podařilo zajistit velkou většinu našeho fondu a dále umožnila zřídít online katalog na webu obce. Pokud by u nás někdo projevil zájem o studijní či odbornou literaturu, je možnost ji objednat i z jiných knihoven.

Vše se podařilo a 25. 4. 2023 jsem provoz obecní knihovny zahájila. Knihovna sídlí na obecním úřadě v malém přízemním domku, kde je bezbariérový vstup. Jelikož má domeček úřadu pouze jednu velkou místnost, muselo se vše uspořádat tak, aby bylo vyhověno všem. Pan starosta má tak svou část na administrativu i vyřizování své agendy a zájemci o knížky svůj koutek se dvěma gauči a konferenčním stolem. Pro malé čtenáře jsou zde malé žluté židličky, které vždy zaujmou.

Knihovna obsahuje přes 500 knih a je otevřena každé úterý od 16.30 do 17.30 hodin, výpůjční služba je zcela zdarma. Knížky máme rozděleny do kategorií 0–7 let, 7–11 let, 11–15 let, naučná literatura – děti a dospělí, beletrie – dospělí.

A protože mít obecní knihovnu a nepřiblížit ji více dětem by byla škoda, již 28. 6. 2023 jsem uspořádala první startovací hodinu kroužku

ŠUMNÉ KNIHOVNY

nazvaného „Čtení a tvoření“. Byl konec školního roku, téměř začátek prázdnin, a přesto do kroužku děti přišly. Od začátku školního roku se stal kroužek pravidelným. Čteme si povídky, pohádky, básničky a říkanky. Dále tvoříme výtvarná dílka, hrajeme divadlo, povídáme si a hodně se věnujeme lidovým zvykům a tradicím a v neposlední řadě i pranostikám. Také hrajeme stolní hry. Děti se již

dozvěděly, kdo to byl sv. Václav, a každý si vyrobil svou svatováclavskou korunu. Také jak si český národ postavil své divadlo. Dále jaké jsou tradice vánoční, velikonoční, co je to například „lito“, které si každý odnesl domů. Před Velikonoci si děti i jejich maminky vlastnoručně upletly pomlázku. Náš kroužek „Čtení a tvoření“ probíhá každou středu od 16.30 do 17.30 v knihovně a je zcela zdarma.

Také se nám podařilo dát nový život nevyužitě telefonní budce, která v novém kabátě slouží jako knihobudka. Žije si krásným vlastním životem. Je umístěna u požární nádrže a v letních měsících je hojně využívána. Máme v ní ukryté i drobné hry, jako jsou pexesa a karty. Lidé si zde knížky a časopisy mohou půjčit i vzít, ale také knížky přinesou a budku tak hezky udržují.

Knihovna se podílí také na programu při slavnostním rozsvícení vánočního stroměčku, zajišťuje mikulášskou nadílku, pomáhá s organizací dětského karnevalu, dětského dne a vítání občánků.

Knihovna je členem Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Je připojena do knihovního systému. Zapojila se do projektu BookStart S knížkou do života, kde se mj. podařilo získat stolní hry pro děti. U nás jsou velice oblíbené. Další novou a krásnou zprávou pro nás bylo schválení dotace od Ministerstva kultury, která bude využita pro technologické vybavení knihovny.

Zastupitelstvo obce v čele s panem starostou má do budoucna v plánu zrekonstruovat v obci budovu hospůdky včetně sálu, kde by mohl být i nový prostor pro knihovnu. Budu moc ráda, že knihovna získá svůj vlastní prostor.

Díky podpoře všech zastupitelů a vedení obce se mi daří knihovnu s kroužkem rozvíjet. Jsem za to moc ráda a těším se na další nové nápady a výzvy, které budou přicházet.

Kontakt na autorku: knihovna@butoves.cz,
<https://www.butoves.cz/knihovna.html>

Znovuotevření pobočky Městské knihovny Vamberk-Merklovice

Lenka Frejvaldová

Koncem dubna 2023 se knihovna v Merklovicích uzavřela, aby se dočkala znovuotevření v novém kabátě. Budova bývalé mateřské školy, dnes spolkový dům, procházela rekonstrukcí. Výsledkem jsou nové, světlé prostory, zařízené v lehkém, moderním stylu. Knihovna se dočkala světlé, útulné místnosti, která není velká, ale pro potřeby půjčování knih a posezení stačí. Besedy s dalšími akcemi budou probíhat ve vedlejších prostorách.

Interiér knihovny. Foto: B. Bartošová

Ve spolupráci s místním hasičským sborem jsme 11. listopadu uspořádali slavnostní otevření,

Podvečer s knížkou. Foto: B. Bartošová

nazvané Svatomartinské sousedské posezení. Knihovna si vzala na starost program, hasiči občerstvení. Vyhlásili jsme soutěž o nejlepší štrúdl, nazvanou ŠTRÚDLOVÁNÍ. Každý z účastníků mohl tajně hodnotit ten nejlepší výrobek. K tomu si mohl dát kávu z naší knihovny. Netušili jsme, kolik legrace u toho bude a jak se lidi pobaví u ochutnávky. Pro děti jsme připravili Martinskou cestu, na které plnily jednotlivé úkoly spojené s tradicí sv. Martina, a nakonec si ze svých odpovědí vyrobily vlastní knížku. Děti (ale také někteří dospělí) se nechaly zkráslit malováním na obličej. Hasiči podávaná svatomartinská husa byla tím důležitým propojovacím prvkem, aby všem bylo dobře na duši i na těle.

Přesvědčili jsme se, že spolupráce s ostatními městskými spolky se vyplácí, především se stává zajímavější pro Merklováky i Vamberáky. Svatomartinské sousedské posezení navštívilo více než 80 návštěvníků, kteří si se zvědavostí prohlédli knihovnu. Teď už je to jen na nás, jak se nám podaří přilákat nové čtenáře. Důležité jsou příjemné prostory, usměvavá knihovnice, která umí poradit,

a místo, kde se čtenáři mohou posadit s kávou nebo čajem a popovídat si nejen o knížkách. Základní podmínkou je kvalitní nabídka čistých a dobře označených knih, aby knihovna působila na první pohled příjemně.

Na podzimní akci jsme 28. února navázali dalším setkáním, nazvaným Podvečer s knížkou. Poseděli jsme u kávy a bábovky, ukázali si novinky z minulého roku, které je možné si v knihovně vypůjčit, a povídali si, co kdo četl, zda se mu to líbilo a doporučil by to ostatním. Byl to velmi příjemný podvečer; začali jsme v malém kroužku, který se postupně rozšiřoval, až nás bylo kolem stolu třináct. Všichni odcházeli spokojeni a slíbili jsme si, že setkání zopakujeme.

Na podzim plánujeme v merklovické knihovně další posezení s knihou a uskutečníme 2. ročník soutěže ŠTRÚDLOVÁNÍ.

Kontakt na autorku: pujcovna.mkrk@kulturark.cz

Podvečer s knížkou. Foto: B. Bartošová

AI ve vzdělávání

Vanda Vaníčková

Pedagogické dny, tradiční vzdělávací akce Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, letos oslavily třicátiny. Mezi „gratulanty“, respektive přednášejícími, byl i **prof. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.**, z E-Bezpečí, jehož dárkem byla přednáška **Umělá inteligence ve vzdělávání**. To by bylo, aby tu o takové akci, když je AI naším celoročním tématem, nic nebylo.

Nejprve trochu obšírněji: **E-Bezpečí**¹ je národní projekt **prevence a osvěty rizikového chování**

na internetu a podpory pozitivního využívání IT v běžném životě. Stěžejními tématy projektu jsou *kyberšikana, sexting, rizika sociálních sítí, online závislosti, youtubering* nebo *hoaxy* a *fake news*. „Šťavnatý“ výčet doplňuje v posledních letech **umělá inteligence**, která má v rámci projektu vytvořenou i samostatnou webovou stránku.² Máte-li nějaké otázky ohledně umělé inteligence a nechcete se ptát přímo jí, doporučuji pátrat v těchto vodách. Na stránkách je představena AI, zejména pak **generativní AI**, umožňující vytvářet nový obsah. K dispozici jsou třeba **tipy na kon-**

¹ Více o projektu na webových stránkách: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

² Dostupné na WWW: <https://ai.e-bezpecni.cz/>

Pedagogické dny – archiv UHK

krétní nástroje na generování textu, grafiky a zvuku.

Přednáška *Umělá inteligence ve vzdělávání* byla bezva seznamkou s tématem (co, kde, jak a proč). Těm, kteří chtěli, nasadila několik brouků do hlavy. Ráda se podělím o ty své, jež platí jak pro školní vzdělávání, tak i pro vzdělávací programy v knihovnách.

Brouk první aneb Osvojit si nové kompetence a aktualizovat ty stávající. Několikrát bylo během přednášky zdůrazněno, že AI nenahradí dobrého učitele. Naopak mu pomůže přetavit kreativní nápady ve funkční výsledek. „Nedobrého učitele“ může motivovat k přemýšlení nad jeho didaktickým a metodickým pojetím předávaného. *Proč to děláme, když to AI zvládne (ne li lépe) za pár vteřin?* Zmíněné nové kompetence těch, kteří vzdělávají, zahrnují používání nástrojů AI (a teď už víte, kde hledat jejich konkrétní příklady) pro názornější, zajímavější a interaktivní lekce. Zavřeme oči a představme si. Program věnovaný českému romantismu, knihovník vybere část Máje, použije nástroj na generování hlasu a knihovnou k údivu přítomných osmáků zní hlas strašného lesů pána, Viléma. Vtažení do tématu na jedničku. A jednička s hvězdičkou to bude, když ještě použije prompt „*uprav text, aby byl autentický pro rok 2024*“ a žákům pustí pro srovnání jazykové stránky i „novou verzi“ Vilémovy promluvy.

Druhý brouk aneb Jak na rizika nástrojů AI.

Obezřetnost, nikoli však hysterie a beznadějí, je na místě. Profesor Kopecký zmínil známou alegorii s nožem. Stejně jako nůž skvěle roztírá máslo, dovede i vraždit. Je to jen na nás. Stejně jako může AI rozmluvit Viléma, Jarmilu i Hynka, může sepsat bakalářskou práci, kterou lze rovnou poslat do tisku. **Plagiátorství** byl jeden ze zmíněných rizikových momentů. Lékem by mohla být již zmíněná proměna didaktiky. Generují nástroje AI texty za žáky? Zadáváme jim takové úkoly, aby a) na ně AI byla krátká (praktické, specifické), b) aby formulování správného promptu dalo žákům zabrat, čímž vlastně i trochu prokážou, že látce rozumějí, protože se umějí dobře zeptat.³ I když se říká *chybovat je lidské*, AI umí také solidně „**chybovat**“. Pracuje s tím, co natrénovala z dat, která měla k dispozici. Ze zkrácených dat těžko vyloučit objektivní informace. Opět příležitost pro knihovnické lekce – vést účastníky k uvědomění, že práce s nástroji generativní AI je práce se zdroji, jen v trochu jiném kabátě. I v tomhle kabátě platí, že kvalita zdroje se odráží na informacích v něm obsažených. Spolehlivý a ověřený zdroj je cestou ke spolehlivým informacím. Samostatnou kapitolou jsou **nepravdivé informace, falešná videa** nebo **nahrávky**, které může na základě našich požadavků AI tvořit. O dezinformacích se hovoří v posledních letech intenzivně, proto se knihovny již roky soustředí na podporu mediální gramotnosti a vedou děti i dospělé k posilování kritického myšlení. Ve spojení s nástroji AI přidejme k ostražitosti před zavádějícími texty i videa a hlasové záznamy.

Třetí brouk aneb Etický kodex. Profesor Kopecký působí na Univerzitě Palackého v Olomouci, a proto na sebe otázka publika, jak se řeší používání nástrojů AI na akademické půdě, nenechala dlouho čekat. Vtip a upřímnost přednášejícího během celé přednášky daly tušit, že přijde odpověď ve smyslu „*Chcete etický kodex práce s AI? Nechte ji, aby vám ho vygenerovala, a uprav-*

³ c) Nezadávejte úkoly vůbec – to je ale na úplně jinou diskusi mimo svět knihoven. :)

te ho na míru vaší instituci.“ Přišla. Spolu s ní přišlo i doporučení, že cestou k fungujícím pravidlům nejsou striktní zákazy. Jako efektivní se ukazuje dialog studentů a vyučujících o příležitostech a rizicích nástrojů AI, což je za mě přenositelné i na mladší žáky a programy v knihovnách. Do případného etického kodexu je vhodné uvést příklady konkrétních situací, kdy se nástroje AI hodí v rám-

ci studia používat a kdy je to naopak (z jakéhokoli důvodu) nežádoucí.

Protože i Brouci z Liverpoolu byli čtyři, přidám na závěr článku **čtvrtého brouka** k zamyšlení. Nezazněl sice na přednášce, ale k přemýšlení o AI z různých perspektiv se hodí: „*Víte, co je opakem umělé inteligence? Přirozená blbost!*“⁴

Kontakt na autorku: vandaV@seznam.cz

Inovace v knihovnách: Školení AI jako cesta k budoucnosti

Jakub Škuta

V srdci Prahy, v prostorách European Leadership & Academic Institute (ELAI), se konalo školení organizované Sdružením knihoven ČR (SDRUK). Toto setkání, zaměřené na Chat GPT, automatizaci a AI v pracovním životě, přilákalo nejen mě, ale i řadu mých kolegů z knihoven z celé České republiky. Nepůjdu příliš daleko, když napíšu, že nám otevřelo nové horizonty v používání umělé inteligence, a to nejen v knihovnickém prostředí.

Naší průvodkyní touto fascinující cestou byla Anna Bohoněk, expertka v oblasti marketingu a business developmentu, jejíž zkušenosti a kreativní přístup k inovacím byly pro nás zcela neocenitelné. Anna nás zavedla do světa AI, představila nástroje jako ChatGPT, Copilot a Gemini a ukázala, jak tyto technologie mohou obohatit a zefektivnit práci v knihovnách.

Začínali jsme s jednoduchými příkazy v ChatGPT, abychom postupně přešli k pokročilejším technikám a promptům. Zkoumali jsme, jak AI může zlepšit komunikaci s uživateli, usnad-

nit vyhledávání a organizaci informací, a dokonce pomoci v kreativním procesu. Diskutovali jsme o výhodách a výzvách, které AI přináší, a učili se formulovat efektivní dotazy, aby odpovědi byly co nejrelevantnější. Ponoření do praktických aplikací jsme se seznámili s Fireflies, nástrojem pro záznam a analýzu pracovních schůzek, a vyzkoušeli si generování uměleckých děl pomocí DALL-E a Visual Electric, což nám otevřelo oči v možnostech vizuálního vyjádření. Obzvláště zajímavá byla demonstrace AI ve vytváření videí a umělých hlasů, které rozšířily naše vnímání možností, jaké moderní technologie nabízejí.

Kreativním závěrem školení bylo vytvoření fiktivního příběhu s pomocí ChatGPT, generování doprovodného obrázku a převod příběhu do audiovizuální podoby s využitím umělého hlasu. Tato aktivita nejenže shrnula naučené dovednosti, ale také ukázala spojení literární tvorby a technologické inovace.

Školení mi pomohlo zorientovat se v různých nástrojích a ukázalo mi řadu možností, jak AI může obohatit a transformovat knihovnický sektor. S nově nabytými znalostmi a inspirací

⁴ B&B – Teologie bez ochrany X. – Umělá inteligence [online]. Pastoral Brothers.

Dostupné na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=U6UBY01fPYy>

se těším na další objevování a implementaci AI ve své profesní praxi, jelikož jsem přesvědčen, že je to klíč k budoucnosti našeho oboru.

Kontakt na autora: jakub.skuta@svkhk.cz

Proměna studnické knihovny

Miloslava Koncošová

Knihovnicí v Obecní knihovně ve Studnici jsem od roku 2017 a moje oblíbená věta je, že jsem se tam na pozvání paní starostky přišla pouze podívat a už jsem tam zůstala a jsem tam moc ráda. Pracuji ve Studnici v základní škole jako asistentka a vychovatelka a to mi umožňuje podporovat u dětí lásku ke knihám.

Do knihovny chodí na pravidelné čtení děti ze školy i z mateřské školky. Všechny školní děti mají průkazky do knihovny a při těchto návštěvách si mohou knihy vypůjčit.

Děti ze školní družiny přespávají v knihovně při akci Noc s Andersenem. Třetím rokem se zapojujeme s prvňáčky do projektu Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka. S paní učitelkou Hankou děti navštěvují každý měsíc knihovnu a je opravdu zajímavé pozorovat, co ti malí za tak krátkou dobu během první třídy ve čtení dokážou za zázraky. Jako vyznamenání za celoroční práci u nás neděláme tradiční pasování, ale tematickou akci. Prvním rokem to byla lesní slavnost, protože odměnou

byla knížka *Dubánek a tajný vzkaz*, a loni jsme knížky předávali v ZOO, protože s knížkou *Křeček v letu* jsme mohli procestovat zvířecí svět.

Od září 2021 knihovnu pravidelně navštěvují ti úplně nejmladší, a to díky projektu Bookstart – S knížkou do života. Tyto akce jsou velmi oblíbené a navštěvované. Projekt finančně podporuje Královéhradecký kraj, a tak jsme mohli knihovnu vybavit větším množstvím dětských knih a her a pozvat Knihadýlko paní Ireny Fenykové, která dětem zahrála představení Dobrodružství pavouka Čendy.

Velmi dobře se mi spolupracuje s náhodskými kolegyněmi, které knihovnu zásobují ve výměnném fondu novinkami pro dospělé i děti a vždy rychle vyhoví každé mé poptávce. V loňském roce jsme s paní starostkou ocenily i jejich zájem o přeměnu naší knihovny v hezcí, modernější. Od léta jsme společně o novém vybavení mluvily, nový vzhled interiéru vznikl s pomocí místního truhláře. Řešily jsme, kam všechny ty knihy vyklidíme, co se starými regály a kdy to vlastně vše proběhne. A pak začátkem prosince jsme s pomocí dvou zaměstnanců obce a kolegyní z náhodské knihovny knihy z jedné místnosti vyklidili a během týdne byla půjčovna vybavena novým nábytkem – nové krásné regály na míru a kuchyňský koutek. Po rozřídění, vyřazení některých knih a vrácení knih na své místo mohla být knihovna už od čtvrtka otevřena v běžném provozu. Tak čtenáři, kteří ji v tento den navštívili, byli svědky knihovny „napůl“: jedna místnost původní a jedna krásná,

PROSTORY A VYBAVENÍ KNIHOVEN

voňavá a nová. Další týden proběhla výměna v druhé místnosti. To bylo trochu složitější, zde to nebyly pouze regály na knihy, ale vznikl tu i pohodlný sedací dětský koutek. Jelikož se knihovna nachází ve velmi staré budově, kde není žádná zeď rovná, bylo to skutečně mistrovské dílo pana truhláře. Naše knihovna je opravdu krásná. Vypadá, jako by se zvětšila, a je světlejší. A krásně voní.

Slavnostní otevření knihovny se konalo ve středu 17. 1. 2024. Jako dárek pro čtenáře proběhla beseda „Na cestách s Petrem Voldánem aneb České stopy ve světě“. Pan Voldán účastníky besedy opravdu překvapil, když popisoval, jak na cestě po Ázerbájdžánu v jedné škole neplánovaně objevil obrázky studnických žáků, kteří se úspěšně zúčastnili soutěže „Kouzlo přátelství“. Obě výherkyně soutěže ze Studnice Bára a Eliška se besedy také účastnily. Pozvání na besedu a slavnostní otevření knihovny přijaly i paní ředitelka a metodičky z náchodské knihovny. Po besedě následo-

valo slavnostní otevření knihovny, kdy pan Voldán s paní starostkou přestříhli pásku. Poté si veřejnost mohla novou knihovnu prohlédnout a bylo přichystáno výborné občerstvení. Díky této akci jsme získali další nové čtenáře. Těším se, jak se v nově vybavené knihovně zabydlí děti, protože to je vlastně takové mé knihovnické poslání, podporovat čtení už od útlého dětství.

*Před třemi lety byla Obecní knihovna ve Studnici na Náchodsku nominována za Královéhradecký kraj do celostátní soutěže Knihovna roku, a to za příkladný přístup k rozvoji čtenářské gramotnosti u dětí. Úspěch v krajské soutěži podpořil snahu o doplnění a modernizaci interiéru knihovny. V roce 2023 bylo pro studnickou knihovnu dodáno nové vybavení v celkové hodnotě 254 tis. Kč, z toho polovina byla nakoupena z **finanční podpory Královéhradeckého kraje v rámci Programu obnovy venkova – Modernizace prostorového vybavení knihoven.***

Kontakt na autorku: studnickeknihovna@gmail.com

Standard pro dobrou knihovnu po novele

Marie Šedá

Již od roku 2005 provádí české veřejné knihovny Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Tento dlouhý název je zkracován jako **Standard pro dobrou knihovnu** a také pod tímto názvem jsou vydávány tzv. barevné verze.

V letošním roce je v přípravě tištěná verze již 5. přepracovaného vydání standardu, které vychází z dokumentu Ministerstva kultury publikovaného pod č. j. MK 61750/2023 OUKKO.¹ Standard je vydáván v návaznosti na zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění.² Dokument určený pro české prostředí vychází i z mezinárodních publikací – především z obecných principů Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách z roku 2022,³ jehož teze jsou do metodického pokynu zahrnuty.

Čeho se Standard pro dobrou knihovnu týká?

Novela standardu z roku 2023 obsahuje celkem 17 článků. První z nich se týká poslání knihovny, cílů a působnosti standardu knihovnických služeb.

Zde jsou zveřejněny myšlenky Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách.⁴ V této části se hovoří o cíli standardu, jeho zaměření a určení pro významné cílové skupiny, jako jsou knihovny, provozovatelé/zřizovatelé knihoven, obce, kraje i ústřední orgány státní správy.

Druhý článek se věnuje předmětu standardu knihovnických služeb. Na rozdíl od posledního vydání v roce 2019⁵ vymezuje kategorie a indikátory již ve 14 oblastech:

- provozní doba knihovny pro veřejnost,
- tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů,
- umístění knihovny v obci,
- prostory knihovny pro uživatele,
- studijní a relaxační místa pro uživatele,
- přístup k internetu a informačním technologiím,
- webová stránka knihovny,
- elektronický katalog knihovny na internetu,
- personální zajištění knihovny,
- kvalifikace a vzdělávání pracovníků knihoven,
- měření spokojenosti uživatelů knihovny,
- kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihovny,
- spolupráce knihovny se vzdělávacími institucemi,
- služby pro uživatele se specifickými potřebami.

Indikátory podmínek pro poskytování VKIS

¹ Dostupné z: https://mk.gov.cz/doc/cms_library/metodicky_pokyn_pro_vkis_2023_defp-17952.pdf a také https://ipk.nkp.cz/docs/RF/Metodicky_pokyn_pro_VKIS_2023_def.docx/view

² Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257>

³ Dostupné z: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2072/1/ifla-unesco-public-library-manifesto-2022-cz.pdf>

⁴ Vydání Manifestu z roku 2022 obsahuje nové myšlenky, především deklaruje přesvědčení UNESCO, že veřejná knihovna je živou silou podporující vzdělávání, kulturu, začleňování a informace, že je nezbytným činitelem udržitelného rozvoje a individuálního naplnění míru a duchovního blahobytu prostřednictvím individuálního úsilí všech jednotlivců.

⁵ Publikováno MK ČR pod č. j. 85426/2019 OULK.

jsou stanoveny podle počtu obyvatel v obci⁶ (s výjimkou výdajů na nákup knihovního fondu). Jednotlivé ukazatele stanovují popis optimálních hodnot výkonů, zajištění a vybavení knihoven. Jsou stanoveny v osmi kategoriích, daných počtem obyvatel obce, ve které knihovna působí.

Když se ohlédneme do historie, můžeme vysledovat postupné změny VKIS. První standard VKIS⁷ obsahoval jen šest oblastí, nicméně každá další novela byla doplněna o nové kategorie. Rychlý vývoj společnosti, proměny knihoven, jejich služeb, respektování nových trendů ve službách knihoven s sebou logicky přináší nové generace standardu. V aktuálním vydání z roku 2023⁸ jsou do textu přidány oblasti týkající se spolupráce knihovny se vzdělávacími institucemi a také služby pro uživatele se specifickými potřebami. Takto je standard provázán s významnými dokumenty: Memorandem o spolupráci Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy⁹ a také s doporučeními pro práci s různými skupinami uživatelů.¹⁰

Závěrečný článek Standardu pro dobrou knihovnu se dotýká vyhodnocování plnění standardu VKIS, a to na místní, krajské i celostátní úrovni. Stejně jako u předchozích verzí bude

po pěti letech provedeno porovnání se skutečným stavem knihovnických služeb s respektem k dalšímu vývoji knihovnických a informačních služeb.

Jak využívat Standard pro dobrou knihovnu?

Pro hodnocení standardu VKIS existují nástroje, z nichž je nejvýznamnější databáze Benchmarking knihoven¹¹. Knihovnický institut NK ve spolupráci s NIPOS vytvořil nový nástroj pro vyhodnocování standardu, který se stal jeho součástí. Veřejné knihovny, které využívají sběrný statistický program STAT-EXCEL z Hradce Králové, mohou díky němu také standard hodnotit.

Měli bychom si uvědomit, že standard VKIS není jen samoučelným dokumentem. Jeho aplikace do praxe knihoven a využití srovnání dat má velký význam, ať už pro hodnocení výsledků vlastní knihovny, pro srovnání úrovně knihoven v regionu, v kraji či celé České republice. Velkou oporu může poskytnout při jednání se zřizovateli/provozovateli knihoven, při vyjednávání dobrého rozpočtu pro knihovnu, rekonstrukci knihovny, jejího vybavení i zvyšování odborné kvalifikace zaměstnanců knihovny.

A na to bychom neměli zapomínat.

Kontakt na autorku: marie.seda@nkp.cz

⁶ Standard stanoví celkem 8 kategorií podle velikostní kategorie, tj. počtu obyvatel obce.

⁷ Vydán v roce 2005.

⁸ Publikováno MK ČR pod č. j. 61750/2023 OUKKO.

⁹ Publikováno MŠMT ČR pod č. j. MSMT-22018/2021-1, dostupné z: https://mkcr.cz/doc/cms_library/memorandum-o-spolupraci-mezí-mk-a-msmt-13930.pdf

¹⁰ Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni/02_Normy-standardy-doporuceni.htm#Doporu%C4%8Den%C3%AD-pro-pr%C3%A1ci-s-r%C5%AFzn%C3%BDmi-skupinami-u%C5%BEivateli%C5%AF

¹¹ Dostupné z: <https://www.benchmarkingknihoven.cz/knihovny>

Jdou zbojníci do nebe?

Jaroslav Beran

Představte si, že jste v temném osamělém lese, ze kterého není úniku. Vidíte maximálně na krok dopředu, stíny vám připomínají stvůry z vašich nejhorších snů a kolem sebe slyšíte zvuky nebezpečné zvěře. Nezbyvá vám nic jiného než najít cestu ven a zachránit si vlastní krk.

I o tom je nová interaktivní úniková hra „Jdou zbojníci do nebe?“, která byla pod vedením informačního střediska Europe Direct Hradec Králové vytvořena ve spolupráci s českými a slovenskými knihovnami, v jejichž prostorech také funguje evropské středisko. Hra vám představí příběhy ze života českých a slovenských zbojníků, lupičů a loupežníků, o kterých celý život slyšíme legendy a mýty. Ale bylo tomu opravdu tak?

Čekají na vás i logické hádanky, hříčky a hlavo-

lavy, které občas mohou dát zabrat. Také se vám může stát, že skončíte zmláceni, zesměšněni či jako oběť podivného rituálu. Ale nebojte, vždy se můžete postavit zpátky na nohy a pokračovat v dobrodružství.

Do 9. 6. 2024 bylo možné se zapojit do soutěže o poukaz na nákup společenských her, pokud jste se dostali až na konec a vyplnili krátký formulář. Soutěž sice skončila, nicméně hru si můžete stále zahrát na webových stránkách europedirect.cz.

Kontakt na autora: Beran@knihovnahk.cz

Jídlo a pití pro dobré žití

Iva Košťálová

Městské letní hry se už v Knihovně města Hradce Králové stávají tradicí a těší se velkému zájmu. Máme vždy mnoho nadšených reakcí a návštěvníci se již těší na další hru. Letošní téma jsme vybírali s ohledem na 150. výročí narození hradeckého hoteliéra Jaroslava Urbana a oblíbené autorky kuchařek a majitelky kuchařské školy Anuše Kejřové. Název tedy zní: Kde se dobře jí a pije, tam se dobře žije. Tentokrát na vás čekají nejružnější gastronomické podniky – cukrárny, vinárny, kavárny, hotely – a nesmí chybět ani kuchařská škola Anuše Kejřové. Věděli jste, že dva oblíbení majitelé vináren a obchodů s vínem pocházeli z oblasti dnešního Chorvatska? Nebo že první továrna na výrobu perníku v Rakousku-Uhersku byla v Hradci Králové, a ne v Pardubicích? Pokud se s námi vydáte na cestu, dozvíte se i další zajímavosti.

Trasa začíná na Velkém náměstí a končí v blízkosti naší knihovny ve Wonkově ulici, kde můžete rovnou odevzdat tajenku v našem referenčním centru a jako odměnu dostanete placku a záložku.

Ze všech účastníků pak na začátku září vylosujeme tři výherce poukazů na místní delikatesy. Svůj výlet můžete zakončit stylově v naší Literární kavárně, kde určitě objevíte něco dobrého na zub. Městská hra odstartuje 1. 7. 2024 a bude trvat do konce srpna. Soutěžní brožurka a další informace budou včas uveřejněny na stránkách knihovny www.knihovnahk.cz. Tištěné brožurky budou k dostání v naší ústřední budově.

Kontakt na autorku: kostalova@knihovnahk.cz

Setkání organizátorů VU3V (virtuální univerzity třetího věku)

Kateřina Hubertová

Česká populace stárne a stárnout bude, stejně jako se to děje všude ve světě. Věková struktura společnosti se proměňuje a mění se i chápání toho, kdo je senior. Představy, které máme o stárnutí a lidech od určitého věku, jsou často zastaralé a nerespektují fakt, že dnešní senioři představují velmi velkou a různorodou skupinu lidí. A jsou také jednou z největších skupin uživatelů knihoven, které jim pochopitelně věnují velkou pozornost. Pro ně knihovny připravují ucelenou nabídku služeb a vzdělávání. Různé kurzy, tréninky paměti, přednášky, dílny, poslechové a vzpomínkové pořady, čtení, kluby... témata vždy podle místních zájmů a potřeby. Jednou z aktivit zaměřených právě na seniory mohou být (a na 390 místech ČR nejen v knihovnách tomu tak již je) střediska virtuální univerzity 3. věku.

Co vlastně je VU3V? Virtuální univerzita třetího věku je moderní a inovativní forma vzdělávání pro seniory, která jim nabízí možnost rozvíjet své znalosti, zájmy a dovednosti v různých oblastech. Jedná se o kombinaci virtuálního a kolektivního způsobu výuky, který respektuje individuální tempo a preference každého posluchače.

Proč by měla obec/knihovna/škola/nebo kdokoli jiný organizovat virtuální univerzitu třetího věku a proč by ji měli senioři absolvovat? Odpověď je jednoduchá: protože je to prospěšné pro všechny zúčastněné. Je to příležitost podpořit aktivní a kvalitní život seniorů, kteří jsou důležitou součástí naší společnosti. Pro seniory je to šance získat nové informace, dovednosti a zkušenosti, které jim pomohou lépe se orientovat v současném

světě, zlepšit si fyzickou a psychickou kondici, navázat nová přátelství a zapojit se do generačního dialogu. A pro univerzitu je to možnost sdílet své odborné znalosti a zkušenosti s motivovanými a vděčnými posluchači, kteří obohatí její akademickou komunitu. Je to možnost pro místní samosprávu podpořit vznik chytré obce.

A o tom všem jsme si povídali v sále Knihovny města Hradce Králové v úterý 5. 3. 2024 na setkání organizátorů virtuální univerzity 3. věku, které ve spolupráci s KMHK pořádala regionální organizace SKIP08 Východní Čechy.

O úvodní, nejdlejší příspěvek se postaraly zástupkyně nejpovolanejší. Ty, které v ČR VU3V organizují a jsou garantem projektu – kolegyně z Provozně-ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. Zřídí takové nové středisko VU3V je docela jednoduchá a poměrně rychlá záležitost na základě podepsané smlouvy. Je potřeba mít pouze vhodnou místnost, PC s internetem, dataprojektor, nejméně 3 zájemce o studium a člověka, který bude prostředníkem mezi studenty a fakultou České zemědělské univerzity. Pro studenty je studium většinou lehce zpoplatněné (obvykle 400 Kč na semestr, ale jsou i místa,

STALO SE

kde studijní poplatky platí obec). Knihovny jsou pro VU3V ideálním místem konání. Mají dost dalšího studijního materiálu pro studenty a personál, který dokáže další vyhledat/zajistit a doporučit.

Název celé aktivity zní velmi akademicky. Ale přinejmenším na stejné úrovni, jako je vzdělávání, leží smysl setkávání se. VU3V navíc bývá velmi často odrazovým můstkem k dalšímu zapojení se do komunitního života obce.

V programu setkání jsme se dále podívali na regionální možnosti studia VU3V. Slovo dostala kolegyně z místní akční skupiny Hradecký venkov, která v regionu pomohla konzultační střediska VU3V rozšířit. Každá místní akční skupina totiž dlouhodobě a cíleně pracuje pro území, ve kterém působí, tak aby na základě místních znalostí podporovala jeho rozvoj. Vzdělávání je jedním z jejích nejdůležitějších témat.

V druhém – odpoledním – bloku následovalo 10 menších příspěvků z různých míst východních Čech, kde již VU3V kratší či delší dobu probíhá. Akce byla velmi genderově nevyrovnaná, protože muži = lektori tu žádní nebyli. Pouze v publiku se našlo pár statečných mužského pohlaví. Je to vlastně častá situace, protože i VU3V navštěvuje 85 % žen a pouze 15 % mužů. Všechny lektorky z vlastních zkušeností vyprávěly, jak ta-

ková univerzita může vypadat, co všechno její organizace může přinášet a jak se s tím popasovat. Navzájem si i doporučovaly nejlepší témata a lektory z bohaté a lákavé nabídky semestrálních přednášek.

Na závěr jsme si představili tipy na možné doplňkové aktivity pro kurzy VU3V. Protože toto studium může vedle nových přátel a vědomostí přinášet i další neméně příjemné zážitky. V prezentaci jsme viděli příklady toho, co zajímavého lze například navštívit a zažít v našem regionu v návaznosti na témata, která studenti VU3V probírají v jednotlivých semestrech. Následovala diskuse, ze které vyplynulo, že by vlastně organizátorům velmi pomohla i nějaká databáze takových tipů a kontaktů na doplňkové aktivity ze všech koutů republiky. Organizátoři se shodli na tom, že by pro ně byla vítanou pomocí. Když chtějí jet se „svými seniory“ na výlet, velmi by jim pomohla zasvěcená informace, doporučení, nebo dokonce procházka s průvodcem po obci, městě, památce... A to je hozená rukavice. Zrealizuje někdo tento nápad a posune univerzitu na další úroveň?

Vše o virtuální univerzitě 3. věku včetně často kladených dotazů lze najít na <https://vu3v.cz/>.

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

Do černého podesáté

10 LET DO ČERNÉHO 22.01.2024

Kateřina Hubertová

V sále Městské knihovny v Praze proběhl 22. ledna 2024 již desátý ročník konference Do černého. Tato konference má vždy velmi zajímavá témata, nabízí netradiční neknihovnické po-

hledy a pozoruhodné lektory. Jak organizátoři rádi připomínají, účastníci si zpět neodvážejí jasné odpovědi, ale další otázky. Vzhledem k tomu bude i tento článek spíš než zprávou o proběhlé akci jakýmsi souborem otázek a myšlenek, které jsme jako účastníci akce zachytili.

Tématem letošní konference byla důvěra, tedy vlastně krize důvěry, důvěra a nedůvěra ve společnosti. Program jako již tradičně zahájil svou úvahou na dané téma ředitel Městské knihovny v Praze RNDr. Tomáš Řehák: „V historii nikdy nebyla taková míra důvěry, v jaké žijeme dnes. Vždycky bylo důvěry málo. Ale nemohlo by jí být víc?“

Někteří přednášející se zamýšleli nad důvěrou v různých etapách lidského života i nad jejími neurobiologickými kořeny. Jiní nad cestami rozbití a znovuoobnovení důvěry a úlohou důvěry v osobním vývoji. Také nad důvěrou ve společnost, procházením krizemi, nad skandály, korupcí, dezinformacemi, sociálním rozdělením a vírou v instituce, v média a lidská společenství.

Ze všech svých poznámek vybírám:

„Důvěřovat druhým znamená, že můžeme být sami sebou.“

„Člověk je nastavený tak, aby důvěřoval, i když si čas od času nabije hubu. Přesto je ochoten jít dál, důvěřovat a znovu se i nechat udolat.“

„Dospělý člověk je sám zodpovědný za to, jaký život žije. Je chyba svádět to na problémovou rodinu, ústrky v dětství apod.“

„Důvěra/nedůvěra je každodenností, které čelíme.“

„Důvěra je synonymem víry v lidství. Ochota přijmout neznámé a akceptovat vlastní zranitelnost. Přesvědčení jednotlivce, že na laskavost, vstřícnost, péči a pomoc druhých se dá spolehnout.“

„Bez důvěry to nejde, krize nekrize.“

„Důvěra je základem funkční společnosti.“

„Ale pozor. Důvěru zvyšuje oxytocin a letmý fyzický dotek. Z toho plyne, že důvěru lze vyvolat i chemií.“

„Důvěra je zároveň aktem pravdy a odvahy. Nedůvěra znamená izolaci, osamělost, nebýt sám sebou.“

„Kdo důvěřuje, je spokojenější.“

„Důvěra je jako alkohol. Promazává lidské vztahy.“

„Bez důvěry se věci zadržávají, s důvěrou se posouvají.“

Být přítomna na této konferenci považuji za odměnu, svátek. A těším se za rok, čím nás opět překvapí. Pokud vás tento článek zaujal, můžete se v Praze za rok potkat. A také se můžete už nyní podívat na konferenci letošní. Její kompletní záznam je totiž k dispozici na youtube kanálu.¹ Můžete si udělat vlastní pozoruhodné poznámky ze záznamu.

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=u28v2wGG1Qk>, program najdete na <https://www.mlp.cz/cz/novinky/2615-do-cerneho-2024/?KNIHOVNA=0>

Online v pohodě

Michaela Sehnalová

Témata mediální výchovy pronikla do všech knihoven. Od dob, kdy generace dnešních třicátníků chodila do knihovny okukovat počítače a hrát výukové hry na CD-ROM, už uplynulo hodně času. Nyní knihovny nabízejí vedle technického zajištění i velké množství programů mediální výchovy, které se zaměřují na kyberšikanu, kyberbezpečnost, práci s informacemi a zdroji, ověřování informací, dezinformační narativy atp. Mezi výrazná témata ale patří i digitální hygiena, která je v dnešním digitálně přehlceném světě velmi důležitá.

Konference Digitální doba a její dopady na duševní zdraví dětí se pokusila přinést odpovědi na palčivé otázky spojené s digitální hygienou a nastínit strategie k docílení digitálního wellbeingu. Celé setkání proběhlo na půdě Městské knihovny v Praze ve spolupráci s nadací Sirius.

Během odpoledne se na pódiu vystřídali odborníci na závislosti, psychologii či preventivní školní programy. Prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D., z kliniky adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy informoval o interaktivní platformě podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování – <https://www.iprev.cz/>. Na těchto webových stránkách naleznou uživatelé velké množství materiálů k preventivním programům, ke vzdělávání, k testování atp.

Mgr. Kateřina Lukavská, Ph.D., v příspěvku Nadměrné a problémové používání digitálních médií aneb Co jsou digitální závislosti přinesla velmi dobrý vhled do problematiky. Účastníci si díky tomuto příspěvku ujasnili, jaký je rozdíl

mezi nadměrným užíváním a problémovým užíváním, které můžeme považovat za závislost. Děti do 2 let věku by například neměly digitální technologie dle doporučení WHO užívat vůbec, děti do 5 let věku maximálně hodinu, děti z prvního stupně základní školy by se měly vejít do 2 hodin užívání technologií denně. Je důležité se zamýšlet i nad obsahem, u kterého děti tráví svůj čas, a klást si otázku, zdali je smysluplný.

V druhé části konference vystoupila Radka Kůřilová ze spolku Replug me s příspěvkem Jak uvést digitální wellbeing do školní praxe. Klíčová je především komunikace s dětmi, dospělí by se měli zajímat o to, co děti v online světě dělají a co je zajímavé. Příkladem dobré praxe je kupříkladu aktivita, kdy se dospělí zajímají, co je tento měsíc „trendy“. Mohou tak včas reagovat na případná rizika.

Jak na péči o duševní zdraví při práci s dětmi a mladými prezentovala Barbora Pšenícová, ředitelka organizace Nevypusť duši. Posлуchači zjistili, co je klíčové pro zajištění duševní pohody dětí a kterých varovných signálů si všimnout, pokud máme podezření, že s duševní pohodou dítěte není něco v pořádku: např. ztráta radosti z koníčků, zhoršení prospěchu, nápadné experimentování se vzhledem, poznámky, změna spánkových návyků, reakce silnými emocemi na běžné události, časté nemoci a bolesti, vyhýbání se sociálnímu kontaktu, známky tělesného ubližování...

Diana Burdová, ředitelka organizace Linkin Sphere, pohovořila o kyberprevenci, která je předdávána téměř vrstevnický. Děti se mnohem lépe otevřou, pokud s nimi mediální výchovu řeší věkově blízký lektor. Upozornila, že 52 % dětí

ve věku od 7 do 12 let používá sociální sítě přes věkové omezení, že 41 % dětí ve věku od 7 do 17 let zažilo některou z forem kybernetické agrese, že zhruba 20 % dětí trpí mírnou až těžkou úrovní závislosti na internetu a že 19 % dětí dorazilo na schůzku s osobou, kterou potkalo

online.

Každé knihovnické setkání je velmi inspirační. I tato konference přinesla velkou inspiraci pro práci s dětmi v knihovnách i mimo ně.¹

Kontakt na autorku: sehnalova@knihovna.jicin.cz

Role knihoven při propojování formálního a neformálního vzdělávání

Libuše Nivnická

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–27 s výhledem do roku 2030 je postavena na třech pilířích, z nichž jeden je věnován roli knihoven jako vzdělávacích a vzdělanost podporujících institucí. Zde se přímo hovoří o tom, že knihovny podporují vzdělanou a sociálně soudržnou společnost, v rámci komunit propojují aktéry na poli vzdělávání, jsou partnerem škol všech stupňů. V praxi však vidíme, že knihovny jsou v očích veřejnosti mnohdy vnímány pouze ve své nejtradičnější roli – tedy jako pouhé půjčovny knih – a chybí širší povědomí o širokém působení knihoven v celoživotním učení a příležitostech, které nabízejí.

V této vzdělávací roli knihoven pak zaujímá mimořádně významné místo spolupráce se školami. Dlouhodobý cíl systémové spolupráce knihoven a škol byl v roce 2021 zakotven v Memorandu o spolupráci, uzavřeném mezi MK ČR a MŠMT ČR, i v Memorandu o spolupráci SDRUK a NPI ČR z roku 2023. Tématu se aktivně věnuje Ústřední knihovnická rada, Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a Sdružení knihoven ČR.

Ačkoliv se obecně deklaruje užitečnost propo-

jování formálního a neformálního vzdělávání, řada škol tuto příležitost nevyužívá, nebo pouze okrajově, stejně tak některé knihovny nedokáží vytvořit adekvátní nabídku. Přesto přínosy jsou nasnadě. Výuka přechází od teorie k praktické formě, kritériem není výkon sám, ale zážitek, vedoucí k prohloubení zájmu o dané téma. Důležitým aspektem je také přenesení vzdělávání ze školního prostředí do neformálního harmonického prostoru knihovny, které děti a studenty motivuje k větší kreativitě a otevřenosti.

Celostátní konference, která se konala 26. 3. 2024 v Knihovně Jiřího Mahena v Brně, si kladla za cíl prozkoumat, jak se tyto písemně zakotvené teze odrážejí přímo v praxi. K jednomu jednacímu stolu jsme chtěli přivést klíčové hráče a otevřít širokou diskusi, která povede k lepšímu poznání potřeb a možností aktérů spolupráce. V programu vystoupili zástupci MK ČR i MŠMT ČR, členky mezirezortní pracovní skupiny, představitel odborů kultury a školství města Brna, odborníci z Masarykovy univerzity v Brně, Národního pedagogického institutu, místní akční skupiny, Národního pedagogického muzea a knihovny JAK a také z Knihovny Jiřího Mahena. Zazněly příklady dobré praxe a zajímavé, inspirativní

¹ <https://www.nadacesirius.cz/home-cz/aktuality-nadace-sirius/288-zveme-vas-na-konferenci-digitalni-doba-a-jeji-dopady-nadusevni-pohodu-deti>

myšlenky, ale i vznesené otázky v panelové diskusi. Debatovalo se o tom, před jakými výzvami stojí současné vzdělávání, ať již formální, či neformální, jaký je současný žák, který je digitálním domorodcem, jak přemýšlet o budoucích projektech spolupráce, které oblasti a témata je potřeba akcentovat.

Tématem, které bylo propojujícím prvkem programu, byla probíhající velká revize rámcových vzdělávacích programů pro předškolní a základní školství. Aktuálně probíhá jejich veřejná konzultace <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>. V příspěvku PaedDr. Markéty Pastorové z NPI zazněla důležitá myšlenka, že jednou z příležitostí k prohloubení spolupráce škol a knihoven – knihoven a škol jsou nově koncipovaná průřezová témata. Tato průřezová témata jsou vytyčena ve třech okruzích: Péče o wellbeing směřuje k žákovi samotnému, Společnost pro všechny směřuje k demokracii, odpovědnosti, rozmanitosti světa včetně života s médii a Udržitelné prostředí obsahově směřuje k problémům a výzvam současného světa, vztahu k prostředí. Vše jsou to společensky významná témata, která umožňují porozumět světu v jeho provázanosti, vedou k myšlení v souvislostech, ke kritickému myšlení a seberefexi. Posilují přesvědčení žáka, že dokáže něco vlastním úsilím změnit.

Dobrá znalost rámcových vzdělávacích a školních vzdělávacích programů je jedním z předpo-

kladů úspěšné nabídky ze strany knihoven školám. Zároveň aktivní účast knihoven na spolupráci se školami do značné míry závisí na odbornosti personálu a jeho kapacitách. Proto vznikl projekt Databanka vzdělávacích programů jako podpora knihovnickům z menších knihoven, začínajícím kolegům, ale samozřejmě jako zdroj inspirace pro kohokoliv. Databanka bude postupně plněna kvalitními ověřenými programy a bude prováděna rovněž metodickou podporou ze strany realizačního týmu. Jeho jádro tvoří pracovníci Centra dětského čtenářství v Knihovně Jiřího Mahena v Brně (kontaktní mail databanka@kjm.cz).

Další z příspěvků byl věnován roli školních knihoven, kterých je v ČR na základních a středních školách 3 785. Za velký úspěch je považováno přijetí nového doporučení MŠMT ČR k činnosti a funkci knihoven na základních a středních školách v roce 2023, které vychází z mezinárodního standardu pro školní knihovny dle směrnice IFLA a UNESCO.

Co považuji za velmi důležité, a v programu konference se potvrdilo, je to, aby koncepce knihoven a jejich role rezonovala také ve strategiích obcí, měst či krajů. Konkrétním příkladem takové synergie může být Strategie kultury a kreativních odvětví v Brně, kde se konkrétně uvádí:

PODPORA MŠ, ZŠ, SŠ VE VZDĚLÁVÁNÍ V KULTUŘE A KREATIVNÍM MYŠLENÍ

- Podporovat začleňování kultury, kreativních odvětví, kulturního dědictví města Brna a kreativního myšlení (ve spolupráci s kulturními a vzdělávacími organizacemi) do výuky MŠ a ZŠ a volnočasových aktivit při MŠ a ZŠ.
- Podporovat mateřské, základní a střední školy v návštěvách kulturních organizací v Brně.
- Podporovat pedagogy v dalším vzdělávání v kultuře.
- Zvyšovat příležitosti pro vystupování a spolupráci žáků ZŠ, SŠ, ZUŠ, SUŠ s profesionály z řad KKO.
- Podpora vzniku edukačních center v Knihovně Jiřího Mahena.

Město Brno však nezůstává pouze u dokumentů, ale pořádá dvakrát ročně setkání aktérů kulturní a kreativní scény Brněnské kulturní fórum. Poslední dubnové setkání bylo věnováno právě tématu edukace ve třech hlavních linkách – vzdělávání ve školách, vzdělávání pracovníků a edukace publika. Brno mj. vytváří katalog vzdělávacích institucí a aktivit v kultuře a kreativních odvětvích <https://kultura.brno.cz/category/forum/>.

V rozsahu tohoto příspěvku nelze přiblížit vše, co na konferenci zaznělo, ale s celým záznamem včetně panelové diskuse se můžete seznámit na <https://www.youtube.com/playlist?list=PLDQ1m>

wDelKex2b6Y-Facbl1lh2qlaPXBY.

Přes bohatý program jsme společně zjistili, že jsme se zdaleka nedotkli všech témat. Věřím proto, že jsme úspěšně otevřeli diskusi a že se podaří v příštím roce uspořádat další setkání.

Děkujeme za podporu konference Ministerstvu kultury ČR z dotačního programu VISK I i primátorce statutárního města Brna JUDr. Markétě Vaňkové, která konferenci poskytla záštitu a osobně přišla účastníky pozdravit.

Kontakt na autorku: nivnicka@kjm.cz

Seznamte se! Kamishibai! Malé divadlo, se kterým se dají dělat velké věci

Kateřina Hubertová

První den v Národní technické knihovně v Praze, druhý den v Goethe-Institutu v Praze se odehrávala dvoudenní mezinárodní konference věnovaná divadlu kamishibai, kterou na začátku března 2024 pořádalo nakladatelství Pasparta¹. Měla jsem možnost se konferenci s názvem **Seznamte se! Kamishibai!** zúčastnit a setkat se s odborníky na toto téma z Německa i Česka, kteří divadlo dlouhodobě využívají, vytvářejí a byli ochotni se o tyto poznatky podělit.

Jak jsem se já osobně poprvé potkala s divadlem kamishibai, jste si mohli přečíst v článku Pohádkový kufřík – divadlo kamishibai ve zpravodaji U nás č. 1/2021.² A co je vlastně divadlo kamishibai? Kamishibai je obvykle dřevěný³ dvou- nebo tříkřídlový kufřík formátu cca A3, do kterého se vkládají nsvázané obrázkové karty.

Příběh plyne vyměňováním karet v rámu. Jedná se o původní japonskou uměleckou formu předávání příběhů vyprávěním za podpory obrazů prezentovaných ve skříněce.

Kouzlo divadla kamishibai spočívá v tom, že se jedná o zcela analogové médium. Zdánlivá statika ilustrovaného obrazu přitahuje pozornost. Na rozdíl od obrazovky nejsou diváci ve vyprávěcím divadle tlačeni jen do pasivní role. Naopak jsou sami skutečnými aktéry, kteří společně a pro sebe otevírají kouzelné příběhy.

V Německu je kamishibai běžně využíváno ve školách nebo v knihovnách. Dřevěný rám a příběhy k vyprávění je možno snadno pořídit a začít využívat také ve Francii, Maďarsku, Španělsku, Portugalsku, Rakousku nebo Polsku.

Příběhy vyprávěné pomocí této techniky mohou být klasické pohádky, události z reálné historie, výukové programy ve školách, obrazové

¹ <https://www.pasparta.cz/>

² <https://svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20210114>

³ Materiál není podstatný. Dřevo je tradiční materiál, ale vyrábí se i např. z kartonu.

STALO SE

či fotografické seriály k terapeutickým a filosofickým debatám s dalšími aspekty pro diváky od batolat po seniory.

Pražská konference se věnovala pouze použití kamishibai pro práci s dětmi, a to jednak jako nástroje pro podporu čtenářské gramotnosti či jako nástroje pro rozvoj fantazie, kritického myšlení a empatie u dětí. Druhý den konference byl zaměřen i na praktické rady, jak kamishibai správně vyprávět, aby se dařilo. V jazykově smíšených workshopech se pracovalo v malých skupinkách nad již hotovými obrazovými sadami. Účastníci hledali jejich možnosti využití v různých situacích pro různé věkové skupiny diváků a výsledky své práce pak prezentovali ostatním skupinám.

Bylo velmi překvapivé, jak rozdílné a naprosto odlišné problémy v obrazech účastníci viděli a jak byli schopni je interpretovat.

Přestože hltám každou zmínku o kamishibai, záměrně si téma vyhledávám na internetu a jsem v kontaktu s lidmi, kteří o to mají podobný zájem, byla pro mne konference doslova přílivem nových informací, poznatků, dojmů a inspirace. Na webu Knihovny města Hradce Králové v sekci Pro knihovníky⁴ najdete k tématu další informace a zajímavé odkazy, včetně webinářů, které doporučuji zhlédnout. Pokud by vás téma zaujalo, napište mi. Ráda si s vámi popovídám!

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

Foto: M. Peterková

Foto: M. Peterková

Foto: M. Peterková

⁴<https://www.knihovnahk.cz/pro-knihovniky/sluzby/momo-aneb-mozkova-mozaika/kamishibai>

Neustále se učící metodik

Petra Řoutilová

V dubnu proběhl v Krajské knihovně Vysočiny v Havlíčkově Brodě již X. workshop pro pracovníky metodických oddělení veřejných knihoven. Z našeho Královéhradeckého kraje se nás zúčastnilo celkem pět. Tři kolegyně z rychnovské knihovny, jedna z jičínské knihovny a jedna z krajské knihovny. A musím říci, že to byl workshop opravdu povedený. Ve dvou dnech proběhlo 12 přednášek rozdělených do 4 bloků.

První den začal 1. blokem na téma **Aktuálně – co máme nového**. Nejprve nám metodička Mgr. Irena Brezovic z naší hostitelské knihovny v Havlíčkově Brodě představila, jak jdou regionální funkce na Vysočině. Jejich specialitou je, že mají knihovny i v obcích do 100 obyvatel. Celkově má kraj Vysočina 604 veřejných knihoven.

Další aktualita byla na téma DNNT, se kterou vystoupil PhDr. Vít Richter. Díla nedostupná na trhu už samozřejmě úplnou aktualitou nejsou, ale novinkou je nová licenční smlouva až do roku 2026. Pan doktor Richter nám ukázal, jak zapojit svoji knihovnu do DNNT a jak databázi nabízet uživatelům. Veškeré informace naleznete na webových stránkách <https://dnnt.cz/>. Pro Královéhradecký kraj nabízí krajská knihovna ve spolupráci s pověřenými knihovnami proškolení zaměstnanců profesionálních knihoven ve využívání digitálních knihoven a DNNT. Takže pokud byste měli zájem, neváhejte napsat na e-mail petra.routilova@svkhk.cz. Na školení se s vámi rádi domluvíme. A víte, že i Slovinci mají svoje DNNT? Jejich databáze se jmenuje DIKDA a je dostupná na stránkách <https://dikda.eu/>. Podle

informací doktora Richtera se v ní dají dohledat i staré tisky z dob Rakouska-Uherska.

S dalším příspěvkem vystoupila PhDr. Marie Šedá a její příspěvek měl téma Jak si radí knihovníci? Upozorňovala zejména na diskusní skupinu na platformě Facebook Knihovny knihovnám. Upozornila na to, že zde se nemusíte vždy dočkat relevantních řešení svého problému. Často bývají odpovědi i v rozporu s legislativou. Kam se raději obracet s otázkami ohledně své práce? Nejlepší je kontaktovat svého metodika z pověřené knihovny nebo se bez obav obracet i přímo na svého krajského metodika. Co nebudou vědět hned, to pro vás v co nejkratším čase rádi zjistí.

První blok byl zakončen příspěvkem Nový systém pro benchmarking, který připravila Mgr. Lucie Macháčková společně s PhDr. Vítem Richterem. Nový systém je rychlejší a obsahuje více indikátorů ve srovnávání. Srovnávat lze nově až 8 knihoven místo původních pěti. Kromě srovnávání se nově můžeme podívat i na trendy.

Po hodinové pauze na oběd následoval 2. blok – **Metodik prakticky**. Nejprve se slova opět ujala

PhDr. Marie Šedá a promluvila o spolupráci metodiků s kronikáři, o metodických návštěvách a jejich zápisech a v neposlední řadě o připravovaných publikacích pro metodiky. Kroniky jsou archiválie a je v zájmu knihovníka s kronikáři spolupracovat. Mezi údaje, které můžete kronikáři zaslat, patří: kdo knihovnu vede, kde je knihovna umístěna, jakou má provozní dobu, jak se jmenuje knihovnick, kolik má knihovna uživatelů, kolik realizovala výpůjček, jaké nabízí další služby, adresa webu, sociální síť i to, s jakými problémy se knihovna potýkala. Kronikářům můžete zaslat například výroční zprávu, ale i strukturovaná data.

Dalším tématem v příspěvku PhDr. Šedé bylo, jak má vypadat výstup z metodické návštěvy. Měl by být zapsán do týdne od realizované návštěvy a měl by být připraven buď v elektronické, nebo tištěné podobě. Následně je potřeba ho zaslat do navštívené knihovny, případně regionálnímu metodikovi a na obec (starostovi). A jaká by měla být osnova? Chybět by neměla charakteristika knihovny, účel návštěvy, hodnocení knihovny z pohledu RF, členství ve SKIP, účast v soutěžích, ocenění..., EIZ či vlastní databáze, doporučení, pochvala a je třeba uvést i účastníky jednání. V zápisu je potřeba se vyvarovat negativního hodnocení, nařizování, nadbytečných informací. Je potřeba psát jasně, stručně, srozumitelně a výstižně. Buďte pozitivní, ne direktivní.

A za pozornost rozhodně stály novely, které Národní knihovna pro metodiky připravuje. Je mezi nimi Knihovna v obci, Standard pro dobrou knihovnu nebo Doporučení pro výstavbu a rekonstrukci knihovny ve spolupráci s Lenkou Dostálovou.

Poté nastala ta opravdu praktická část, kdy jsme vytáhli své notebooky a společně s Mgr. Lucií Macháčkovou jsme si vyzkoušeli v nově spuštěné databázi Benchmarking knihoven (nebyli jsme přihlášení, pohybovali jsme se tedy v anonymní databázi) srovnávat data anonymních knihoven. Databáze byla spuštěna v březnu 2024 prostřednictvím NIPOS ve spolupráci s Knihovnickým

institutem NK ČR. Zdrojem jsou statistická data veřejných knihoven z KULTu. Databáze je určena nejen pro knihovny, ale také pro širokou veřejnost.

První den zakončily svým vstupem RNDr. Lenka Prucková a Mgr. Gabriela Jarkulišová. Otevřely diskuzi na téma Práce s knihovním fondem aneb kdy dobře míněné dary po babičce nejsou požehnáním. Kniha má být vždy čistá, obalená a nemá ničím zavánět. Knihu, kterou si nikdo 10 let nepůjčil, už v knihovně nepotřebujete. A co s vyřazenými knihami? Podle zákona je nabídněte dalším knihovnám například přes e-mailovou konferenci <https://ekonference.nkp.cz/mailman/listinfo/akvizice>. Nebo je prodějte, ale není vhodné vystavovat vyřazené knihy u vstupu do knihovny. Pokud vyřazené knihy dáváte do knihobudky, je potřeba tuto budku každý den kontrolovat.

Přednášky sice skončily, ale ještě nebyl ani zdaleka konec dne. Na zájemce čekala prohlídka centra města a poté od 19.00 knihovnická únikovka Cesta kolem světa.

Druhý den na nás čekal 3. a 4. blok přednášek. 3. blok **Co se ještě může hodit** mě osobně opět zaujal. Vystoupila v něm Mgr. Lenka Dostálová z Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven a přiblížila nám spolupráci Centra s Fakultou architektury VUT v Brně, která začala už v roce 2019. Studenti architektury mají v rámci své semestrální práce za úkol vytvořit i architek-

DOPORUČUJEME DO VAŠICH FONDŮ

(<https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/dobrovolnici-v-knihovnach>) nebo pracovní skupina SKIP pro dobrovolnictví v knihovnách (<https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce/sekce-verejnych-knihoven/skupina-pro-dobrovolnictvi/clenove-skupiny>). Obrátit se můžete i na Ministerstvo vnitra, hest.cz, dobrovolnik.cz nebo si prostudovat zákon o dobrovolnické službě.

Tento blok byl uzavřen diskusí u kulatého, nebo spíše hranatého, stolu se zřizovateli a jejich knihovnicí v obci.

tonický návrh existující knihovny. S knihovnou musí po celou tu dobu úzce spolupracovat. Vzniklou vizualizaci je pak možné použít pro skutečnou přestavbu. To se povedlo například v Obecní knihovně Stošíkovic na Louce.

Další inspirativní přednášku měla Mgr. Eva Vodičková, která mluvila o dobrovolnictví v knihovnách. Kdo je to vlastně dobrovolník? Je to člověk, který ve svém volném čase bez nároku na honorář pomáhá druhým. A s čím vším vám mohou dobrovolníci v knihovně pomoci? Například s organizací akcí opakujících se i jednorázových, s údržbou fondu, přinášejí do knihovny čerstvý vítr či tvoří komunitu. A jak získat více informací o dobrovolnících v knihovnách? Pomoci vám může stránka Dobrovolníci v knihovnách na webu NKP Informace pro knihovny

4. a zároveň i poslední blok metodického workshopu nesl název **Co víme o svých knihovnách**. Mgr. Gabriela Jarkulišová připomněla, že na webu NKP Informace pro knihovny je ke stažení praktický návod pro neprofesionální a menší profesionální knihovny, jak psát výroční zprávy (<https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/informacni-materialy-a-dokumenty>).

Ačkoliv byl workshop určen především pro metodiky veřejných knihoven, musím já coby krajská metodička začátečnice říci, že byl pro mě studnicí inspirace a nových poznatků. Za to organizátorům děkuji.

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhk.cz

Další metodická příručka S knížkou do života (Bookstart)

Kateřina Hubertová

O projektu Bookstart S knížkou do života píše hodně a často. Je to proto, že je to v současné době opravdu jeden z největších projektů pro rodiče a děti v České republice, a také proto, že může

být užitečný i v místech, kde vlastně nefunguje. Smyslem projektu je podnět pro rodiče, že čas strávený společným čtením s dětmi od jejich nejtělejšího věku je z mnoha důvodů to nejlepší, co jim mohou věnovat. Vše o projektu na <https://www.sknizkoudozivota.cz/>. Do projektu

DOPORUČUJEME DO VAŠICH FONDŮ

se již zapojilo cca 300 knihoven v republice a pracovní skupina se jim snaží pomoci naplnit základní projektovou vizi. Jednou za základních pomůcek pro práci knihoven jsou i vzniklé příručky. Obsahují nejen návody, jak se do projektu zapojit, jak ho připravit a realizovat, praktické rady a nápady pro knihovny a jejich zřizovatele, ale i odborné pasáže vysvětlující smysl tohoto počínání. Na přelomu roku vyšla už šestá! metodická příručka a všechny jsou navíc k dispozici i knihovnám, které zatím do projektu nevstoupily. I nezapojené knihovny s nimi mohou bez problémů pracovat a nacházet inspiraci ke svým dalším aktivitám.

Všechny příručky mají podobné schéma: v úvodu se objasňuje terminologie a vymezuje oblast problematiky, následuje odborná část, kterou pro projekt připravují odborníci na dané téma. Druhá část příruček je naplněna konkrétními příklady dobré praxe knihoven, radami, tipy a hotovými scénáři na rodinná projektová setkávání v knihovnách. Podobné je to i v zatím poslední Metodické příručce pro práci knihoven s rodiči a dětmi. Rok S knížkou do života (Bookstart). Praktické scénáře podle knižních příběhů. Úvodní pasáž nese název Jak na scénář podle knižního příběhu a věnuje se obecně přesně této otázce, kterou musí řešit každý knihovník, jenž připravuje akci pro děti. Veškerý zbývající prostor publikace je vyplněn už konkrétními scénáři podle dětských knih, které vytvořily a v praxi vyzkoušely knihovnice dětských oddělení. Scenářů je 12 + 4, na každý

měsíc jeden plus 4 navíc jako bonus. V publikaci jsou zastoupeny knihovny Hradec Králové, Brno a Sedlčany. Každý scénář je opatřen popisem, kde se dozvíte vedle toho, kdo je autorem programu, také kterou knihu zpracovává, jak je program dlouhý, věkovou skupinu, komu je určen, jaký cíl program sleduje, seznam vhodných pomůcek i jak je případně vyrobit, další doplňkovou literaturu apod. Následuje slovo od slova popsany scénář setkání včetně pozdravu, evokace, vyprávění pohádky, pohybových her a vsuvek, písniček, aktivit tvoření, závěrečné reflexe a seznam použitých zdrojů. Příručka byla připravena tak, aby knihovníkům v menších knihovnách co nejvíce usnadnila práci s vymýšlením programu a nejen začátečnickům ukázala, co všechno lze s „obyčejnou“ knížkou vykouzlit. Prolistujte si příručku, vyberte si scénář a můžete začít.

Přehled již vyšlých metodik:

- **Jak na projekt S knížkou do života / Bookstart (2018)**
- **Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách (2019)**
- **Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost (2020)**
- **Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence (2021)**
- **Jak opravdu vstoupit S knížkou do života (2022)**
- **Rok S knížkou do života (Bookstart). Praktické scénáře podle knižních příběhů (2023)**

Všechny metodiky jsou pro všechny zájemce k dispozici v online podobě na webu projektu <https://www.sknizkoudozivota.cz/metodiky/>.

Publikaci vydala Národní knihovna v Praze ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a její vydání podpořilo Ministerstvo kultury České republiky.

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

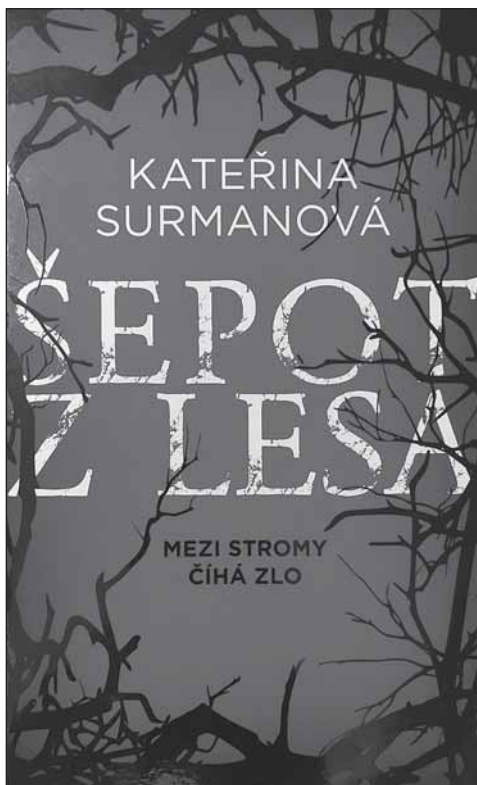
Šepot z lesa

Ester Horáková

Každý, kdo má rád thrillery, kriminální příběhy a příběhy mysteriózní, obestřené duchovnem, by měl zbystřit sluch. Kniha *Šepot z lesa* s příznačným podtitulem *mezi stromy číhá zlo*, kterou napsala Kateřina Surmanová, toto vše splňuje a poskytuje plnými doušky. Hlavní postavou je investigativní novinář Petr, který se po několika letech vrací do rodné vsi, ze které byl jako dítě odvezen poté, co zmizel jeho nejlepší kamarád. Petr po svém návratu začne prožívat zvláštní psychické stavy, ve kterých se s ním jeho kamarád Vojta, přezdívaný Pizizubka, zkouší spojit. Víc nebudu prozrazovat, jen to, že Pizizubka není jediné dítě, které se v okolí vesnice v minulých letech záhadně ztratilo... a jak to tak bývá, navrátilce Petr čelí nejen své minulosti, ale i současnosti.

Knihu *Šepot z lesa* psala autorka při svých pobytech na chalupě v malé vesničce v podhůří Orlických hor. Názvy obcí jsou malinko upravené, ale ve chvíli, kdy čtu knihu já, poznávám známá místa kolem vesničky Lhota Netřeba, kterou velmi dobře znám a mám ji za humny. Chlapci se chodí koupat ke splavu k židovskému hřbitovu, chodí pěšinou na Spáleniště nebo dojíždějí na kole k vojenským řopíkům. Jako čtenář jsem se nemohla odtrhnout od napínavého příběhu a jen těžko odhadovala linii budoucího děje.

Tento mysteriózní thriller by neměl chybět

v žádné knihovně čtenáře, který má rád napětí knih například Stephen Kinga.

Kontakt na autorku: ou.esterhorakova@seznam.cz

Vítejte v Chicagu!

Vanda Vaničková

Pamatujete, jak zapoměli na Kevina a on byl *Sám doma*? To „doma“ bylo ve městě Chicago. Dobře víme, že mladý pan McCallister pojal ziskavý čas bez rodiny dobrodružně, nicméně všechno mohlo být jinak. Mohl se jít podívat na Michaela Jordana, který s číslem 23 na palubovce válel za basketbalový klub *Chicago Bulls*. Nebo mohl zavítat na hokej, protože klub *Chicago Black-*

hawks je klasika NHL. Anebo mohl jít do knihovny, a to by měl možná úplně nejlepší.

Sít chicagských knihoven – **Chicago public library** (dále jen CPL) – oslavila v roce 2023 150 let od svého založení. S ohledem na velikost města patří mezi největší knihovny ve Spojených státech i na světě. Jako správná významná celebrita (světa knihoven) má CPL vlastní merchandising neboli zboží se svým logem.¹ Nenabízí ale jen nepřekvapivou klasiku jako bloky, tužky nebo trička. Knihovnu můžete mít například i na dece, obalu na telefon nebo desce skateboardu. Jak vědí už i ryby v našem malém českém showbusiness rybníčku – *kdo nemá svůj merch, jako by nebyl*.

CPL, stejně jako české knihovny, připomíná různá společenská výročí, pořádá vzdělávací akce a jiné události. Zaujala mě oblast **kulturní rozmanitosti**, což je pro USA velké a citlivé téma. CPL má kalendářní rok rozdělený tematicky následovně: únor – *černošská historie*,² březen –

¹ E-shop s různými předměty CPL dostupný zde: <https://chicagopubliclibrary.threadless.com/>

² Knihovnu jsem navštívila v únoru během Měsíce černošské historie. Pro rozšíření obzorů doporučuji zhlédnout video vysvětlující, proč se něco takového v USA slaví: https://youtu.be/qg_O5UaX82Q (*Why Americans celebrate Black History Month?*). Plakátů k Black History Month bylo v únoru plné Chicago a například basketbalisti Chicago Bulls vyrazili do zápasu ve speciálních připomínkových dresech. Potvrzují tedy, že lidé kampani žijí a nejdná se jen o „věc na papíře“.

ženská historie, květen – *dědictví obyvatel z Asie a pacifických ostrovů*, červen – *LGBT+ hrdost*, červenec – *povědomí o postižených*, září, říjen – *dědictví Latinské Ameriky*, říjen – *polsko-americké dědictví*, listopad – *dědictví původních obyvatel Ameriky*. Letním pohledem laika to vypadá výborně. Knihovna představí během roku pestrou škálu autorů a knih, nikoho neupozdí, naopak vyzdvihne výjimečnost a kulturní i společenský přínos daných skupin. Podívám-li se na výčet jako učitelka společenských věd, postaru občanky, příznávám bez vytáček, polije mne pot. Vypořádat se během roku (a každý další opakovaně) s těmito tématy se ctí, bez stereotypů, předsudků a zároveň citlivě, to považuji za výzvu. Jako cizinec samozřejmě nemohu dost dobře posoudit, jak velká a náročná ta výzva je, ale už při překladu témat jednotlivých měsíců pro mě začala zkouška politické korektnosti. Každé slovo a každý výraz

se počítají.

Ruku v ruce s tématy kulturní rozmanitosti jdou i vize a snahy současného ředitele CPL Chrise Browna. Stěžejní bod pro něj představuje otevření poboček knihovny všem rozličným komunitám, které v Chicagu jsou. Otevření vlastně doslova, neboť zavedl na všech 81 pobočkách celotýdenní otevírací dobu. Zvýšená dostupnost služeb by měla vést k posílení pozice knihovny jako třetího nejčastějšího místa (po domovu a práci), kde lidé tráví svůj čas, něco se naučí nebo si užívají zábavu. Kromě podpory celoživotního vzdělávání

prispívá činnost knihovny bezesporu ke snížení kriminality, která Chicago bohužel netrápila pouze za éry Al Caponeho. Problémem je stále, i když například počet vražd ve městě klesá. Přejme Chicagu, aby klesal ještě rychleji, a naopak aby se hokejovému Chicagu Blackhawks body v tabulce zvyšovaly. Znalci vědí, že jsou ve své divizi i celé soutěži neochvějně poslední, a to i s nejlepším hráčem loňského draftu *Connorem Bedardem* v týmu. A znalci U nás zase vědí, že hokej do mých Okének prostě patří. ☺

Statistické okénko:

Chicago (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Chicago>)

- **přezdívka města:** Windy City („větrné město“, Chicago leží na břehu Michiganského jezera – ale mýtů a vysvětlení přezdívky se traduje více)
- **rozloha:** 606 km²

- **počet obyvatel:** 2 693 976 (začátkem 20. století zde žilo více než 100 tisíc českých migrantů)
 - **složení obyvatel:** 42 % europoidní, 28,5 % negroidní, 7 % mongoloidní
 - **rodáci:** Harrison Ford, Michelle Obama, Hillary Clinton či Edgar Rice Burroughs (literární otec Tarzana)
 - **stát:** Illinois; další města: Springfield (hlavní město), Aurora, Rockford
- Chicago public library** (<https://www.chipublib.org/>):
- **počet poboček:** 81
 - **hlavní budova:** Harold Washington Library Center (otevřena 1991, devět pater dostupných veřejnosti)
 - **funguje od:** 1873
- Kontakt na autorku: vandaV@seznam.cz

Nováčkem v muzejní knihovně

Martina Opršalová Dašková

Před několika měsíci jsem nastoupila do knihovny Muzea východních Čech. Uvědomila jsem si prakticky hned, že způsob práce tu bude v mnohém odlišný od mojí dosavadní zkušenosti v jiných knihovnách.

Ve větších knihovnách vládne silná specializace, každý člověk má přidělenou svoji oblast působení. Zjednodušeně řečeno, jeden se zabývá kvizicí, druhý katalogizací, třetí se stará o čtenáře a ten další o propagaci. Nicméně v muzejní knihovně, a to je pochopitelně stejné pro všechny menší či malé knihovny, se jeden či dva knihovníci starají o všechno dohromady. Musí si poradit s knihovním systémem či s administrativou, katalogizují, nakupují knihy, provozují služby a pečují o čtenáře, navazují vztahy s veřejností a mnoho dalšího.

V muzejních knihovnách se navíc knihovník často stává i kurátorem sbírky starých tisků, kramářských tisků nebo rukopisů. Musí se tedy naučit správným způsobem tyto specifické fondy katalogizovat a pečovat o ně. Měl by je umět odborně prostudovat a poznatky publikovat v příslušných

odborných časopisech, sbornících či monografiích. K tomu mu slouží aspoň základní znalosti němčiny a latiny a schopnost číst stará písmena. Také sbírá knihy do sbírkového knižního fondu, tedy stará se o to, aby zůstaly zachovány a ochráněny publikace, které se zabývají daným regionem, jeho historií, památkami, přírodou či souvisejí s významnými osobnostmi a událostmi kraje.

Muzejní knihovník má na starosti i agendu výměny publikací, kterou je často potřeba vést v anglickém jazyce. Tuzemská i zahraniční muzea a univerzity si mezi sebou vyměňují svoji vlastní nově vzniklou i starší produkci. Je to praktické, neprobíhají žádné finanční toky, jen ty papírové. Muzeu se tak dostává kromě českých i mnoha zahraničních publikací z celé Evropy nebo i z Asie či Ameriky.

Dalším specifikem muzejní knihovny je to, že jejími primárními uživateli jsou zaměstnanci daného muzea. Ti potřebují knihy ke svému vlastnímu studiu, k regionálnímu bádání nebo k přípravě výstav, přednášek a workshopů. Knihy si na rozdíl od veřejnosti mohou z knihovny odnést. Mnohé z nich mají půjčené v podstatě trvale, zůstávají

v jejich příručních knihovnách. Knihovník je mnohdy opět uvidí až při pravidelné revizi.

Tím ale vzniká menší problém, pokud si nějakou takto lokalizovanou knihu potřebuje vypůjčit návštěvník z řad veřejnosti. Proto je potřeba, aby se publikace objednávaly aspoň týden dopředu, aby bylo možno knihu zajistit, protože zaměstnanec muzea nemusí být přítomen na pracovišti, ale odjel na terénní výzkum, dlí na dovolené či ve stavu nemocných. Navíc to není tak dávno, co se muzeum znovu přistěhovalo do nově opravených Gayerových kasáren a někteří z pracovníků dosud nemají vybalené ani sbírkové předměty, kterých je na statisíce. Kniha může ležet v krabici mezi mnoha ostatními, a nemusí být tudíž snadno k nalezení. Problémem se může stát i to, že čtenáři si mohou knihy a periodika prohlédnout jen prezentčně, nelze si je půjčit domů. Pro některé návštěvníky to může být odrazující.

Naše muzejní knihovna skutečně v současné době čelí naprostému odlivu čtenářů. Ano, v době covidové si tím prošly všechny knihovny, a pokud vím, počet návštěvníků knihoven se obecně setrvale snižuje. Nicméně do knihovny Muzea východních Čech si od počátku tohoto roku našli cestu tři! čtenáři z řad veřejnosti. A to se jeden chtěl jenom zeptat, kde by našel knihvazačství.

To nastoluje otázku, jak zvýšit počet čtenářů? Myslím, že možná cesta je v kooperaci s dalšími knihovnami, muzei, univerzitami a školami všech typů, participace na různých akcích, nabídka přednášek, workshopů, akcí a výstav a také široká a lehce dostupná nabídka elektronických a digitalizovaných zdrojů. Nicméně ve věku umělé inteligence se může stát, a patrně se tak stane, že se knihovny budoucnosti budou muset adaptovat na úplně nový model fungování.

Kontakt na autorku: m.oprsalova.daskova@muzeumhk.cz

Do třetice všeho dobrého

Vanda Vaníčková

Finální tečku rozhovorů s loňskými oceněnými knihovnicemi uděláme s Kateřinou Hubertovou, Markétou Dubnovou, Evou Semrádovou a Blankou Seidlovou. Všechny dámy, oceněné knihovnice Královéhradeckého kraje v kategorii Veřejná knihovna, působí v okrese Hradec Králové. Spojuje je ještě něco dalšího?

Zkuste zavzpomínat, jaká byla vaše první reakce na ocenění?

K. H.: To je vtipné, protože nominace, se kterou musíte souhlasit, se řeší na jaře a ocenění se předává na podzim. Takže je to docela dlouhá

doba na nějaké pocity. Každopádně je to divné, zmatené... protože já jsem celou dobu byla vždýcky ta „na druhé straně, co předává květiny a podepisuje se na diplom“. A teď jsem to celé sledovala ze sedačky, a navíc po boku manžela, který se slavnosti pochopitelně účastnil poprvé. Měla jsem radost.

M. D.: Spadla mi brada a cítila jsem se velmi počtená, až pak jsem se vyděsila, jak to ututlám před rodinou. Nedávno jsem si utahovala z manžela, který byl na gymplu na tabuli cti.

E. S.: Když v roce 2009 vznikala idea oceňovat knihovnický kraj a organizovat podzimní knihovnickou slavnost, byla jsem u toho. Pak jsem se řadu let starala o nominace a byla v týmu pořadatelů

slavnostního večera, vše z „první ruky“. Tentokrát mě ale kolegyně moc pěkně překvapily.

B. S.: Prostě dojetí. Třicet jedna let práce v knihovně za mnou, zároveň velká a upřímná radost z ocenění. Úvodní myšlenka patřila čtenářům knihovny, kterým se při každém setkání, vzdělávací aktivitě či půjčování maximálně věnuji... a s potěšením pokračuji. ☺ Taktéž ve mně každé kladné hodnocení práce vyvolá zájem o další osobní růst i loajalitu k zaměstnavateli.

Všechny pracujete v knihovně více než 30 let. Proč zůstáváte profesi stále věrně?

K. H.: Když se povede zajímavá akce nebo vylepšená knihovna, je to super motor do dalšího konání. Musím ale přiznat, že někdy mám i pocity vyhoření. Pak našťestí vždy najdu inspiraci, která mě posune k lepším myšlenkám. Určitě všem můžu doporučit účast na nějaké knihovnické konferenci. Bývá to přehledka nových nápadů, zahraničních trendů a vizí pro knihovny. Staří známí i nová přátelství. A vy prostě chcete do toho světa patřit a pomoci něco zrealizovat.

M. D.: Práce v knihovně je báječně různorodá, aspoň ta v dětském oddělení, můžu být kromě knihovnice i lektorkou, herečkou, ilustrátorkou, scenáristkou, aranžérkou a třeba i čarodějnicí. Proč to měnit za profesi, která je jen jedna.

E. S.: Knihovnictví vyhovuje mé představě o pěkném zaměstnání, tak proč hledat jinde. Nakonec vzpomeňte na Umberta Eca a jeho Jméno růže, jaké měl knihovník už před staletími dobré postavení. ☺ Je mi ctí být mezi knihovníky, ale ve 21. století se musíme hodně otáčet, aby knihovnictví jen nevzpomínalo na zašlou slávu.

B. S.: Ctím profesi knihovnice! A zůstávám „rolí knihovníka“ věrná, protože v současné době být knihovníkem znamená „umět všechno“. Má role spočívá v odbornosti, knihovník funguje jako průvodce labyrintem informací. Vztah a lásku k mému povolání vystihuje mé životní krédo „Člověk nežije jen proto, aby pracoval, ale pracuje, aby žil“.

Co považujete od začátku svého působení ve světě knihoven za nejvýraznější změnu k lepšímu?

K. H.: Tady by asi bylo nejlepší dát obrázek takové průměrné knihovny z doby někdy po samevotové revoluci a obrázek dnešní zrekonstruované automatizované malé obecní či městské knihovny. Je to jako tma a světlo. Já jsem v základě vlastně optimista, za mě je současnost lepší ve všem. Možnosti knihoven jsou limitované pouze nedostatkem prostředků (finančních či personálních), prostorem či lidskou omezeností. S tím se většinou dá bojovat.

M. D.: Systém čtenářských sáčků a knižních lístků už zmizel do šerého dávnověku. Přiznám se, že jsem si svůj lístkový katalog vysypala do sběru s potěšením, i když v něm byly dlouhé hodiny práce. A akce pro děti (i dospělé) se dnes už neberou jako okrajová záležitost, jsou lépe financovány, propagovány i oceňovány.

E. S.: V 80. letech jsem ještě potkávala knihovníky osvětáře, kteří jako kdyby si podávali ruce s národním obrozením. Ale kde jim byl konec, když se na stůl každého knihovníka posadil počítač. A ten potřeboval stůl, vedení k internetu, nesmělo se mu topit v kamnech na uhlí. Místo pracovního záznamu do katalogu staré knihy vyřadíme, prázdný regál odstěhujeme a bude tam křeslo nebo hry pro děti, ať jen nekoukají do mobilu. Pokrok vidím v tom, že z knihoven nejsou boxy pro vyzvednutí knihy, ale mají potenciál být pobytovým místem pro volný čas.

B. S.: Nejvýraznější změnu k lepšímu spatřuji v nástupu informačních sítí. Ke knihovně nezbytně patří internet – wifi, informační etika, digitální gramotnost, e-knihy, online vzdělávání (u nás již šestým rokem pokračuje univerzita třetího věku). Nové technologie rozšiřují přístup k informacím a obohacují služby knihoven.

Co obnáší práce metodika v knihovně, si můžeme přečíst kdekoli. My si ale teď a tady chceme přečíst: Co ta práce znamená přímo

pro vás? ☺

K. H.: Tak hlavně chci opravit, že NIKDE se nedá přečíst, co obnáší práce metodika. Na papíře je to jasné, vlastně nuda a šed. Ve skutečnosti je to velká jízda, plná rychlých zvratů. To rozpětí znalostí, vědomostí a dovedností je tak široké, že se opravdu nedá zvládnout dokonale. A tak máte pocit, že stojíte na nádraží a nevíte, do kterého vlaku rychle naskočit. S vědomím toho, že možná ten nejdůležitější už odjíždí a vy stěží zahlédnete jen koncová světla. Možná to zní na závěr pesimisticky, že? Ale práce metodika rozhodně není pro bábovky.

E. S.: Profese metodika znamená nepřetržitou komunikaci s lidmi a mě těší, že se mezi knihovníky často setkávám s lidmi zapálenými pro svou práci. Jsou ochotni zkoušet nové věci, jsou vzdělaní a kreativní, je radost s nimi spolupracovat.

Jak se jako trenérky paměti díváte na známé „trénink dělá mistra“?

M. D.: Tohle rčení těžko mohu zpochybnit, přesto bych ho doplnila, že není dobré držet se jen natrénovaných, vypilovaných dovedností, ale občas si dopřejme pustit se na tenký led nevyzkoušených improvizací a bláznivín. Mozek nám poděkuje a možná i naši čtenáři či účastníci akcí.

B. S.: Cílem našich pravidelných setkávání trénování paměti je udržování a zlepšování paměti. U nás se nezkouší, nikdo nikoho nevyvolává, jednotlivci pracuje sám za sebe. Důležité je, že každý účastník tréninku paměti je schopen udělat pokrok pomocí jednoduchých cvičení i doma. Mozek přirozeně stárne a je jako sval. Když se nepoužívá, ochabne. Tedy i pro moji klientelu trénující paměť je rčení „trénink dělá mistra“ motivací a společným heslem při každé lekci je „Víc hlav víc ví“.

V létě 2024 ožije Paříž olympiádou. Představte si, že by existovaly olympijské hry pro knihov-

níky, jaké disciplíny by mohly obsahovat?

K. H.: Nádherná otázka. Určitě bych zařadila jízdu na knižním vozíku, překážkový běh se skenerem, šplh po regálech či hod knihou (pochopitelně vyřazenou). Následovat by mohlo vzpírání beden s výměnnými soubory, plachtění se statistikou a... Máme pár mladých kolegů, kteří by určitě rádi přidali nejen disciplínu, ale i svou nominaci na takovéto hry.

M. D.: Pokud si nepředstavujete jen fyzické disciplíny jako hod knihou na cíl, vzpírání bedny plné knih a šplh po regálech, dalo by se zařadit hledání knihy podle barvy šatů hlavní hrdinky, rychlost řazení knih do skladu v signaturách či pátrací slalom mezi kupkami materiálů připravených na akce v kanceláři.

E. S.: Obvyklá cesta knihy od nákupu po položení na regál v půjčovně mi připomíná štafetový závod. Zejména ve velké knihovně, kde jsou pracovníci knihovníků v několika patrech, by družstvo závodníků bylo docela početné. I jiné rychlostní disciplíny by se možná prosadily, třeba rychločení nebo sprint v balení knih, tam by se mohl hodnotit i umělecký dojem.

B. S.: V mých očích může být představa olympijských her pro knihovníky zajímavým způsobem, jak zdůraznit důležitost knihovnictví. Disciplíny by mohly být např.: Informační vyhledávání – rychlost a přesnost vyhledávání autorů, literárních děl v různých zdrojích (katalogy, databáze); Reference – rychlé odpovědi na dotazy čtenářů; Kategorizace – přesně a rychle zařadit knihy dle MDT do správných kategorií.

Poznámka autorky článku: Olympijské hry pro knihovníky, to je hozená rukavice. Rozhodne-li se je nějaká knihovna uspořádat, oficiálně nabízím svou pomoc a čas. U toho chci být. ☺

Kontakt na autorku: vandaV@seznam.cz

Muzejní knihovníci před kamerou

Sabina Kubizňáková,

Martina Opršalová Dašková

Přestože muzejní knihovny ukrývají bohaté knižní poklady, příliš málo lidí se je skutečně rozhodne navštívit. Muzejní knihovny však nejsou určeny pouze studentům a odborným pracovníkům, jsou také vhodným místem pro pamětníky, laické historiky či pro návštěvníky z úplně jiných oborů. Často jsme se setkávali s předsudkem, že takové knihovny nejsou určeny široké veřejnosti. Když si ale uvědomíme, co knihovna skrývá ve svých depozitářích a jaké důležité informace může nabídnout badatelům různých oborů, rozhodli jsme se to trochu změnit. Naší vizí bylo a stále je tato místa pozdvihnout, dát o nich vědět, přilákat širší spektrum badatelů, změnit zaběhnuté předsudky o muzejních knihovnách a otevřít jejich spolupráci s jinými knihovnami (vědeckými, městskými, univerzitními...) i s různými dalšími institucemi (středními školami, univerzitami atd.).

Hledali jsme různé způsoby, jak osvětlit lidem, že muzejní knihovny může navštívit kdokoli, kdo hledá relevantní zdroj.

Nejprve jsme se zeptali sami sebe a zavzpomínali na svá studentská léta. Rovněž jsme analyzovali, jaké faktory mohou odradit lidi od návštěvy muzejní knihovny. Jeden z prvních problémů, který jsme identifikovali, byl strach z neznáma. V tu chvíli jsme si řekli: „*Vytvořme úplně jednoduché video, které bude reflektovat první cestu běžného badatele do knihovny, a sdílejme ho na sociálních sítích.*“

Vzhledem k naší spolupráci na některých pro-

jekttech s Centrem uměleckých aktivit, kde realizují kurz „Staň se reportérem“, nás napadlo, jak si vzájemně vypomoci. Mladí účastníci kurzu by mohli získat témata pro své reportáže právě z našeho projektu a zároveň by nám jejich výsledná práce mohla posloužit jako užitečný propagační materiál. Slovo dalo slovo a za několik dní jsme natáčeli. Díky úzkým vztahům Centra uměleckých aktivit s Českou televizí (kanál Děčko) se reportáž dostala až do Zpráviček dne 13. února 2024.¹ Z reportáže máme velikou radost a pevně věříme, že se video stane třeba i inspirací jiným muzejním knihovnám.

To, jak konkrétně natáčení probíhalo, popsala knihovnice z Knihovny Muzea východních Čech Martina Opršalová Dašková:

Odpoledne 22. ledna 2024 přišlo do Knihovny Muzea východních Čech několik teenagerů, doprovázených redaktorem Oldřichem Bílou a kameramanem Leošem Markem. Nejprve jsme si všichni společně sedli ke stolu a řekli si, co vlastně od reportáže očekáváme. Hlavní slovo měli zejména mladí reportéři, kteří promýšleli nosné téma celé reportáže, přinášeli neotřelé nápady, které hned zkoušeli. My knihovnice jsme hovořily o knihovně, o tom, co je zde zajímavého a proč by se sem měli návštěvníci vypravit.

Po úspěšném brainstormingu následovalo několik kamerových zkoušek a pak nastal okamžik, na který všichni čekali. Tři mladí reportéři si natáčení rozdělili na několik samostatných vstupů. První pojednával obecně o knihovně a upřesnil, kde ji mohou diváci nalézt. Ve druhém vstupu pohovořila Ivana Nývtová souhrnně o knihovně

¹ Na video je možné se podívat zde: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/e224411000160213>.

TIPY A NÁMĚTY

a jejich fondech. Ve třetím vstupu jsem připomněla slavnou bitvu u Hradce Králové z roku 1866 a nechala diváky nahlédnout do příslušné literatury. Poslední vstup vedla opět jedna ze studentek a velmi dovedně reportáž zakončila.

Můj osobní dojem z celého natáčení byl takový, že to opravdu není tak snadné, jak se zdá. Přestože se studenti nějakou dobu pečlivě připravovali, natáčení se stále znovu opakovalo kvůli chybám a přefekům. A když jsem přišla na řadu já, pochopila jsem proč. Měla jsem vyslovit pouhé tři věty, ale opakovala jsem je snad desetkrát, než se všechno podařilo. Realita ostrého natáčení mě zaskočila. Jakmile jsem se zahleděla do nemilosrdného oka kamery, všechny připravené věty se mi vykouřily z hlavy. Ale nakonec jsem to přece jen zvládla. Pomohlo mi nedívat se přímo do kamery a také si v duchu připomenout, že dokonalost neexistuje.

Natáčení několikaminutové reportáže se tak protáhlo na několik hodin, a ještě bylo potřeba surový materiál sestříhat a upravit. Výsledný šot pak běžel v České televizi v pořadu Zprávičky a na sociálních sítích. Musím vyslovit obdiv studentům, kteří celou věc velice profesionálně zvládli, a samozřejmě Oldřichu Bílovi, jenž se

s takovou vervou věnuje mladým lidem.

V návaznosti na naši iniciativu jsme na konci ledna uspořádali kulatý stůl, ke kterému jsme přizvali muzejní knihovníky, pracovníky PR oddělení a ředitele muzeí Královéhradeckého kraje. Zde jsme prezentovali natáčení reportáže, společně diskutovali o možných krocích k vyzdvížení muzejních knihoven a hovořili jsme o smysluplnosti přispívání do Wikimedia Česká republika. Hledání relevantních informací na internetu je v dnešní době stále těžší a kvalita textů je mnohdy zavádějící. Z tohoto důvodu považujeme za vhodné podporovat českou Wikipedii a být její součástí. Rádi bychom, aby se muzejní knihovny a muzea samotná do tohoto projektu zapojily a pomáhaly k tvorbě relevantních příspěvků veřejně dostupných na internetu.

Kontakt na autorky:

s.kubiznakova@muzeumhk.cz,

m.oprsalova.daskova@muzeumhk.cz

Centrum uměleckých aktivit: www.cuahk.cz

Knihovna Muzea východních Čech:

<https://www.muzeumhk.cz/muzeum/zakladni-informace.html>

Každá kniha má své místo. Slyšeli jste už o Restorio?

Markéta Kaplan Verner

Máte knihy, které už nepotřebujete? Čtenáři je nekupují a knihy se přece nevyhazují. Tak kam s nimi? Pokud je chcete snadno prodat a třeba i nakoupit knihy do knižního fondu, čtěte dál.

Pošlete knížky k nám a dejte jim tak druhý život. Jsme Restorio. Webový portál, který nakupuje, ale také prodává knihy a snaží se tak o znovu-použitelnost a udržitelný přístup k životu. Jsme

druhým největším online antikvariátem v České republice. Klademe důraz na ekologii a zaměřujeme se také na charitu.

Naši zákazníci mohou věnovat spolu s námi peníze na různé charitativní projekty. Spolupracujeme s Člověkem v tísní, UNICEFem, Cestou domů, nadačním fondem Šance onkoláckům nebo Zvířetem v tísní.

Jsme součástí skupiny Albatros Média a prodáváme tisíce použitých knih denně.

TIPY A NÁMĚTY

Podívejte se, jaké u nás máte možnosti:

1. Připravte si knížky, které chcete prodat.

Knížky mohou být zabalené s razítky. Nesmějí být poničené, polité, s chybějícími stránkami.

2. Zadejte objednávku na [Vykupujeme-online.cz](https://vykupujeme-online.cz).

Zadáte ISBN kód nebo název knihy a ihned vidíte, zda knihu vykupujeme a za jakou cenu. Je to opravdu velmi snadné a můžete si vše řídit sami, dle svých potřeb a časových možností. Vše funguje jako klasický e-shop. Pokud s cenou souhlasíte, knihu dáte do košíku.

3. Zabalené knihy můžete odnést do Zásilkovny/Balíkovny nebo pro ně přijede náš kurýr.

Tuto možnost si zvolíte v posledním kroku objednávky.

4. A je to!

Peníze dostáváte ihned, jakmile k nám knihy dorazí. Nečekáte, až se prodají.

Nemáte čas na zadávání objednávky a na ceně knihy vám tolik nesejde? Můžete vyzkoušet naši službu **Bedýnka – vykupujeme-online.cz/bedynka**. Jak tato služba funguje? Jednoduše! Knihy zabalíte, zašlete nám je přes kurýra zdarma a my je naceníme a uděláme objednávku za vás.

Nezapomeňte se podívat také na knihy, které prodáváme a které jsou k nerozeznání od nových, navíc za mnohem příznivější ceny. Kompletní nabídku naleznete na www.restorio.cz/ kategorii.

Kontakt na autorku: marketa.kaplan@albatrosmedia.cz

Omluva

Redakce

V minulém zpravodaji č. 1/2024 na str. 15 došlo k pochybení v článku *Když byla výpočetní technika ještě v plenkách*. Chybně je tam uvedeno, že Marta

Petrová byla tehdejší ředitelkou Lékařské knihovny. Není tomu tak. V letech 1989 až 2008 vedla Lékařskou knihovnu PhDr. Eva Čečková.¹ Za chybnou informaci se omlouváme.

¹ PITAŠOVÁ, Olga. Lékařská knihovna Lékařské fakulty v Hradci Králové – vznik a vývoj. Online. *Knihovny v proudu času: sborník z konference k 70. výročí Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a 100. výročí 1. knihovnického zákona*, 2020, s. 49–53. [cit. 2024-04-29]

Knihovnice z našeho kraje na metodickém workshopu v Havlíčkově Brodě

Do čísla přispěli:

Bc. Jaroslav Beran – Knihovna města Hradce Králové, **Miroslava Cvejnová** – Městská knihovna Dobruška, **Mgr. Martina Opršalová Dašková** – Knihovna Muzea východních Čech, **Lenka Frejvaldová** – Městská knihovna Karla Poláčka v Rychnově nad Kněžnou, **Ester Horáková** – obec Podbřezí, **Bc. Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové, **Miloslava Koncošová** – Obecní knihovna Studnice, **Mgr. Iva Košťálová** – Knihovna města Hradce Králové, **Mgr. Sabina Kubizňáková** – Centrum kreativního muzejnictví, **Ing. Libuše Nivnická** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně, **Mgr. Petra Řoutilová** – SVK v Hradci Králové, **Mgr. Michaela Sehnalová** – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, **Bc. Eva Semrádová** – SVK v Hradci Králové, **PhDr. Marie Šedá** – Národní knihovna ČR, **Mgr. Jakub Škuta** – SVK v Hradci Králové, **Jitka Švihová** – Obecní knihovna Butoves, **Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.** – Univerzita Hradec Králové, **Helena Vejvarová** – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, **Markéta Kaplan Verner** – Elibro.cz.

DIGITÁLNÍ KNIHOVNA SVK HK V REŽIMU DNNT

- **více než 5 tisíc** monografií
- **téměř 400** titulů periodik
- regionální dokumenty z našeho kraje
- **90 % obsahu** lze prohlížet vzdáleně kdykoli a odkudkoli

Digitalizované dokumenty nejen z fondu SVK HK, ale i dalších knihoven Královéhradeckého kraje:

- Knihovna města Hradce Králové
- Muzeum východních Čech v HK
- Knihovna Václava Čtvrтка v Jičíně
- Regionální muzeum a galerie v Jičíně
- Krkonošské muzeum Vrchlabí
- Muzeum Podkrkonoší v Trutnově
- Městská knihovna Náchod
- Městská knihovna s regionálními funkcemi v Trutnově
- Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou
- a další připravujeme

[HTTPS://KRAMERIUS.SVKHK.CZ](https://kramerius.svkhk.cz)